

Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin valmistelu kunnassa

Ohjeita sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttöön

Terveempi Pohjois-Suomi 2 (TerPS2) -hanke / Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Sanna Salmela, projektipäällikkö
Suvi Helanen, hankekoordinaattori
+ Osahankkeiden työntekijät

Kuntaliitto

Anne Sormunen, erityisasiantuntija

Sisällysluettelo

Hyvinvointikertomus osana kuntajohtamista.....	4
Sähköinen hyvinvointikertomus.....	5
Pää- ja sivukäyttäjätunnukset	7
Ohjeita valmistelutyöhön	8
Hyväksyttävän asiakirjan näkymä ja muokkaustilan näkymä	9
Keskeneräinen ja valmis asiakirja	9
OSA I: Päättävän valtuustokauden arviointi ja päättävän vuoden arviointi	10
Indikaattoripaketit ja hyvinvointiteemat	10
Perusindikaattorit.....	11
Laajat, teemakohtaiset indikaattoripaketit.....	12
Perusindikaattoreiden lisääminen ja poistaminen.....	13
Paketissa oletuksena olevan perusindikaattorin poistaminen ja lisääminen	14
Kunnan lisäämä indikaattori ja sen poistaminen.....	14
Indikaattoreiden järjestely	15
Indikaattoreiden piilottaminen laajoissa paketeissa.....	16
Piilottaminen	16
Piilotettujen indikaattoreiden katselu.....	16
Piilottamisen purkaminen	16
Indikaattoreiden taustaan tutustuminen.....	17
Indikaattorin metatietojen tarkastelu	17
Indikaattorin viimeisimmän arvon määräytyminen	17
Indikaattorin arvottaminen.....	18
Kuntaa koskevan indikaattoritiedon tulkinta	19
Arvo-sarakkeen tulkinta	19
Muutos-sarakkeen tulkinta	19
Indikaattorin trendikuvion tarkasteleminen	21
Trendikuviossa esitettävien vuosien määrittely.....	22
Grafiikoiden tyyppi	22
Vertailu muihin kuntiin ja alueisiin.....	23
Vertailukuntien valinta	23
Vertailun suunta.....	24
Vertailukuntia tai -alueita koskevien tietojen tulkinta.....	25
Indikaattoreiden valinta valtuustokausittaiseen kertomukseen ja vuosittaiseen raporttiin	27
Indikaattoritiedon tulkinnan kirjaaminen pakettikohtaisesti.....	28
Yhteenvedon ja johtopäätösten kirjaaminen paketeista 1-6.....	30
Oppimiskokemusten ja evästysten kirjaaminen	33
OSA II: Tulevan valtuustokauden suunnittelu ja tulevan vuoden suunnittelu	34
Kuntastrategian huomioiminen	34
Ohjelmien ja suunnitelmien huomioiminen.....	35
Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä.....	36
Painopistealue, kehittämiskohde ja tavoitteet	37
Toimenpiteet, vastuutahot, resurssit ja arviointimittarit	38
Suunnittelutaulukon täyttämisen erot valtuustokausittaisen kertomuksen ja vuosittaisen raportin välillä	39
Kaksi esimerkkiä suunnitelmataulukon eroista valtuustokausittaisessa kertomuksessa ja vuosittaisessa raportissa.....	43
Suunnittelutaulukon työstäminen.....	45

OSA III Valtuustokäsittely	46
Hyväksyminen osaksi kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa	46
Hyvinvointikertomuksen tai vuosittaisen raportin tulostaminen	47
Internet-linkki kertomukseen	49
Sähköisen hyvinvointikertomuksen kehittämisen tausta	50

Hyvinvointikertomus osana kuntajohtamista

Kuntien hyvinvointijohtaminen on kuntajohtamista. Hyvinvointijohtamista kuvaavat neljä periaatetta ovat:

- 1) Strategista johtamista tehdään kuntalaisen hyvinvoinnin näkökulmasta
- 2) Valittuja strategioita toimeenpannaan kuntalaisen hyvinvoinnin näkökulmasta.
- 3) Hyvinvoinnin haasteita pidetään yhtä tärkeinä kuin taloushaasteitakin.
- 4) Kaikki kunnassa toimivat tahot kantavat vastuuta hyvinvoinnista. ([Uusitalo ym. 2003](#), 53–53.)

Hyvinvointikertomus on **kunnan hyvinvointijohtamisen työväline ja poliittisen päätöksenteon tuki**, joka toimii kunnan strategiatyön sekä toiminnan ja talouden suunnittelun yhtenä perustana. Käytännössä hyvinvointikertomus on ymmärrettävään muotoon kirjoitettu tiivis asiakirja, joka valmistellaan kunnan eri hallinnonalojen asiantuntijoiden yhteistyönä. Hyvinvointikertomus sisältää

- a) *katsauksen* kuntalaisten hyvinvointiin ja siihen vaikuttaviin tekijöihin
- b) *suunnitelman* kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä
- c) *arvioinnin* toteutuneesta hyvinvoinnin edistämistoiminnasta ja hyvinvointipolitiikasta (Terveempi Pohjois-Suomi 2 -hankkeen soveltama määritelmä lähteistä: [Terveuden ja hyvinvoinnin laitos 2009](#), [Terveuden ja hyvinvoinnin laitos 2010](#)).

Hyvinvointikertomuksen valmistelu on lakisääteinen tehtävä:

*Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on **raportoitava valtuustolle vuosittain**, minkä lisäksi valtuustolle on **kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus**. (Terveystalolaki 12 §)*

Hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin valmisteluvastuu kuuluu kunnan poikkihallinnolliselle hyvinvointiryhmälle tai muulle vastaavalle vastuutaholle.

Sähköinen hyvinvointikertomus

Sähköinen hyvinvointikertomus on internetissä (www.hyvinvointikertomus.fi) toimiva työväline, jolla kunnat voivat valmistella sekä kerran valtuustokaudessa laadittavan laajan hyvinvointikertomuksen että vuosittaiset raportoinnit valtuustolle (kuvio 2). Työvälineestä on nyt tässä kehittämistyön vaiheessa käytössä versio 0.3. Työvälinettä jatkokehitetään kunnista saatavan käyttäjäpalautteen perusteella.

Laaja eli valtuustokausittainen hyvinvointikertomus

- Koko valtuustokauden aikaiseen kuntalaisten hyvinvoinnin raportointiin, arviointiin ja suunnitteluun
- Pitkän aikavälin näkökulma, joka luo pohjan vuosittaiselle raportoinnille ja hyvinvoinnin edistämisen suunnittelulle

Vuosittainen raportti

- Vuosittaiseen kuntalaisten hyvinvoinnin raportointiin, arviointiin ja suunnitteluun
- Lyhyen aikavälin näkökulma, joka tukee valtuustokausittaisen suunnittelun tavoitteita (= tarkoittaa vuosittaisen suunnittelun tasolle)

KUVIO 2. Yleiskuvaus valtuustokausittaisesta hyvinvointikertomuksesta ja vuosittaisista raporteista.

Haluttuun asiakirjaan pääsee vuosilukua klikkaamalla. **Valmistelu aloitetaan valtuustokausittaisesta hyvinvointikertomuksesta.** Hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin pohjana on sama rakenne (kuvio 3). Valmistelu kannattaa aikatauluttaa siten, että se on kytkettävissä kunnan toiminnan ja talouden suunnitteluun (taulukko 1).

Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus:

OSA I:
Päättävän valtuustokauden arviointi

OSA II:
Tulevan valtuustokauden suunnittelu

OSA III:
Valtuustokäsittely

Vuosittainen raportti:

OSA I:
Päättäneen ja kuluvan vuoden arviointi ja raportointi

OSA II:
Tulevan vuoden suunnittelu

OSA III:
Valtuustokäsittely

KUVIO 3. Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin rakenteet.

TAULUKKO 1. Kunnan hyvinvointijohtamisen valmisteluprosessi (suuntaa-antava aikataulutus, jota kunnissa sovelletaan).

KK	HYVINVOINTIRYHMÄ / KUNNAN JOHTORYHMÄ	LAUTAKUNNAT	KUNNANHALLITUS	KUNNANVALTUUSTO
TAMMI	Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus, kohta 3: Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset, kohta 4: Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat (tammi-huhtikuu)	Vuosittainen raportti: Määrärahojen käyttösuunnitelman sekä toiminnallisten, taloudellisten ja laadullisten tavoitteiden hyväksyminen.	Vuosittainen raportti: Määrärahojen käyttösuunnitelman sekä toiminnallisten, taloudellisten ja laadullisten tavoitteiden hyväksyminen.	(Osavuosikatsaus)
HELMI	Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus, kohta 1: Hyvinvointitiedon tarkastelu (tiedon tulkinta ja keskeiset havainnot)	(Ennakkotieto tilinpäätöksestä)	(Ennakkotieto tilinpäätöksestä)	
MAALIS		Hyvinvointitiedon seminaarit / käsittely	Hyvinvointitiedon käsittely osana talouden ja toiminnan suunnittelua	
HUHTI	Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus, kohta 2: Keskeiset opit ja evästyksset päätyvältä valtuustokaudelta	Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus: Keskeisten oppien ja evästyksen käsittely	Talouden seuranta	Strategiaseminaarit: Hyvinvointitiedon käsittely muiden asioiden ohella
TOUKO			Vuosittainen raportti: Päättävän vuoden yhteenvedon ja arvioinnin käsittely osana talousarvioraamia ja suunnitteluohjeita	(Osavuosikatsaus)
KESÄ				Valtuustokausittainen tai vuosittainen hyvinvointitieto osaksi tilinpäätöstä ja arviointikertomusta. Talousarvion suunnitteluohje tulevalle vuodelle (tiedoksi)
ELO	Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus, kohta 5: Suunnitelma hyvinvoinnin edistämistä alkavalla valtuustokaudella	Talousarvioesitys ja taloussuunnitelma		Valtuustokausittainen ja vuosittainen hyvinvointikertomus: Kuntastrategia
SYYS		Talouden seuranta	Talouden seuranta	Talousseminaarit
LOKA		Talouden seuranta	Talouden seuranta	(Osavuosikatsaus)
MARRAS	Vuosittainen raportti: Hyvinvoinnin painopisteiden tarkentamista talous- ja toimintasuunnitelmaan		Vuosittainen raportti: Talousarvion ja -suunnitelman valmistelu seuraavalle vuodelle	Talousarvion lähetekeskustelu
JOULU	Vuosittainen raportti: Tulevan vuoden käyttösuunnitelman valmistelu			Talousarvion ja -suunnitelman hyväksyminen sekä täytäntöönpano-ohjeet (kuntastrategia ja -suunnitelma)

Pää- ja sivukäyttäjätunnukset

Työvälineen käyttäminen edellyttää tunnuksia, jotka tilataan etusivulla olevan ohjeistuksen mukaisesti. Kunnan hyvinvointiryhmän tai muun vastaavan ryhmän, jolle hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin valmistelu kuuluu, yksi jäsen hakee pääkäyttäjätunnuksen itselleen (yksi per kunta). Pääkäyttäjä jakaa sivukäyttäjätunnuksia kunnan sisällä. Suosituksena on, että kaikilla hyvinvointiryhmän tai muun vastaavan jäsenillä olisi sivukäyttäjätunnukset.

Vuosittainen raportointi

- 2012
- 2013
- 2014

Vaikutusten
ennakkoarviointi (EVA)

Valmistuu vuonna 2013

[Kirjaudu ulos](#)

[Käyttäjien hallinta](#)

Pääkäyttäjä hallinnoi sivukäyttäjiä ja heidän oikeuksiaan etusivulla *Käyttäjien hallinta* -kohdassa. Tästä kohdasta avautuvalla sivulla hän voi lisätä tai poistaa sivukäyttäjiä, antaa sivukäyttäjille mahdollisuuden lisätä muita sivukäyttäjiä, vaihtaa pääkäyttäjäyden jollekin toiselle henkilölle tai vaihtaa salasanan. Lisäksi hän voi katsella sivukäyttäjien aktiivisuutta sivuston käyttämisestä.

Sivukäyttäjillä on oletusasetuksena pelkät katseluoikeudet (ks. alla oleva kuva):

- *Vain katselu* -sarake: Kaikilla sivukäyttäjillä on oletusasetuksena vain katseluoikeus, jolla he pääsevät katsomaan hyväksyttävän asiakirjan näkymää. He eivät pääse katsomaan muokkaustilan näkymää (= indikaattoripaketteja ja niistä kirjoitettuja pakettikohtaisia yhteenvetoja) eivätkä muokkaamaan asiakirjaa. Sarakkeen laatikossa oleva vihreä rasti ilmaisee, että tämä asetusta on päällä.

Pääkäyttäjä voi muuttaa oletusasetuksia ja määrittellä jokaiselle sivukäyttäjälle yksilölliset käyttöoikeudet:

- *Indikaattoripaketit* -sarake: Jos tässä on rasti, sivukäyttäjällä on oikeus nähdä hyväksyttävän kertomuksen näkymän lisäksi myös indikaattoripaketit. Käyttäjä ei kuitenkaan näe yksittäisistä indikaattoripaketeista kirjoitettuja tekstejä.
- *Havainnot ja arvioinnit indikaattoripaketeittain* -sarake: Jos tässä on rasti, sivukäyttäjä näkee hyväksyttävän kertomuksen näkymän, indikaattoripaketit ja yksittäisistä indikaattoripaketeista kirjoitetut tekstit.
- Pääkäyttäjä voi antaa sivukäyttäjälle muokkusoikeudet. Tämä tapahtuu napsauttamalla *Vain katselu* -sarakkeen vihreää rastia niin, että se katoaa.

Muut käyttäjät								
Käyttäjä	Edellinen käynti	Käyntikerrat	Oikeus lisätä käyttäjiä	Katseluoikeuksien määrittely				Poista
				Vain katselu	Hyväksyttävä kertomus	Indikaattoripaketit	Havainnot ja arvioinnit indikaattoripaketeittain	
terps	8/2013	7	☐	☒	☒	☒	☐	Poista

[Lisää käyttäjä](#)
[Vaihda pääkäyttäjä](#)
[Vaihda salasana](#)

Esimerkiksi valtuutetuille voi hakea erikseen kimppatunnuksen eli yhden tunnuksen, jota kaikki valtuutetut käyttävät. Kimppatunnus ja salasana voivat olla vaikka muotoa "ouluvaltuutetut" (myös kirjaimet ä, ö ja å käyvät). Tärkeintä on, että tunnuksesta ja salanasassa on jokin sana, joka liittyy nimenomaan omaan kuntaan. Kimppatunnukset tilataan tekniseltä asiantuntijalta, jonka yhteystiedot löytyvät sivustolta välilehdestä *Yhteystiedot*.

Ohjeita valmistelutyöhön

Tässä ohjekirjassa on kuvattu pääasiassa hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin sisällöllistä valmistelua ja annettu ohjeita esimerkiksi indikaattoriosion tulkintaan. Samoja sisällöllisiä ohjeita löytyy pienempiin palasiin jaoteltuna myös itse työvälineestä info-näppäinten takaa.

Lisää tietoa, ohjeita ja materiaalia hyvinvointikertomuksesta ja vuosittaisesta raportista on löydettävissä osoitteessa www.hyvinvointikertomus.fi välilehdessä *Tietoa ja ohjeita*.

Hyväksyttävän asiakirjan näkymä ja muokkaustilan näkymä

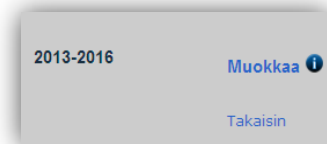
Työvälineessä on kaksi erillistä näkymää:

Hyväksyttävän kertomuksen tai raportin näkymä (= näkymä, joka avautuu, kun käyttäjä klikkaa vuosilukua):

- Tarkoittaa sitä tiivistä ja virallista asiakirjaa, joka menee valmisteluprosessin lopussa kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi.
- On lyhyempi kuin muokkaustilan näkymä (ei sisällä indikaattoripaketteja eikä niihin liittyviä pakettikohtaisia tekstikenttiä)
- Asiakirjaa ei voi muokata hyväksyttävän kertomuksen näkymässä.

Muokkaustila (= näkymä, johon päästään klikkaamalla hyväksyttävän asiakirjan näkymän oikeassa yläreunassa olevaa Muokkaa-kohtaa):

- On laajempi kuin hyväksyttävän kertomuksen tai raportin näkymä.
- Muokkaustilassa näkyvät hyväksyttävän kertomuksen sisältöjen lisäksi
 - kuusi indikaattoripakettia nuolineen ja liikennevaloväreineen
 - kuusi indikaattoripakettikohtaista tekstikenttää, joihin valmistelijat voivat kirjoittaa keskeisimmät havainnot ja arvioinnit kustakin indikaattoripaketista.
- Ne henkilöt, joilla on oikeus muokata hyvinvointikertomusta, voivat tehdä sen tämän linkin kautta.
- Muokkaustilaan tehtävät muutokset päivittyvät automaattisesti hyväksyttävän kertomuksen näkymään.

Keskeneräinen ja valmis asiakirja

Hyvinvointikertomuksen tai vuosittaisen raportin tila voi olla joko keskeneräinen tai valmis. Tila näkyy otsikon alapuolella.

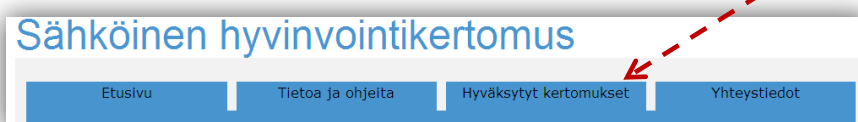
Keskeneräinen:

- Valmistelu on kesken.
- Valtuusto ei ole hyväksynyt asiakirjaa eikä sitä ole julkaistu.

[Keskeneräinen](#) ⓘ

Valmis:

- Valmisteluprosessi päättyy, kun kunnanvaltuusto hyväksyy asiakirjan.
- Tämän jälkeen pääkäyttäjät painaa muokkaustilan alaosassa olevaa *Hyväksy*-näppäintä, minkä jälkeen *Keskeneräinen*-tila muuttuu *Valmis*-tilaksi
- Hyväksytyt asiakirjat tulevat julkisesti nähtäväksi välilehdessä *"Hyväksytyt kertomukset"*. Tämän jälkeen kuka tahansa voi tutustua siihen.

OSA I: Päättävän valtuustokauden arviointi ja päättyvän vuoden arviointi

Indikaattoripaketit ja hyvinvointiteemat

Hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin valmistelut alkavat hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden tarkastelulla. Tarkastelun kohteena ovat kuntalaisten hyvinvointi ja palvelut sekä hyvinvoinnin taustalla olevat tekijät (kuten kunnan rakenteet, talous ja elinvoima). Tarkastelu toteutetaan **kuuden hyvinvointitietopakettien** avulla:

- 1) Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima
- 2) Kaikki ikäryhmät
- 3) Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet (vauvasta noin peruskoulun päättymiseen asti)
- 4) Nuoret ja nuoret aikuiset (noin peruskoulun päättäneistä alle 30-vuotiaisiin)
- 5) Työikäiset
- 6) Ikäihmiset

Paketissa 1 kaikki indikaattorit liittyvät samaan teemaan eli kunnan rakenteisiin, talouteen ja elinvoimaan. Paketit 2-6 eli ikäryhmittäiset paketit on muodostettu niin, että niihin kuuluvat indikaattorit kuvaavat kymmentä kuntalaisen **hyvinvointiin vaikuttavaa teemaa**:

- 1) Osallisuus ja vaikuttaminen
- 2) Elämänlaatu
- 3) Henkinen hyvinvointi
- 4) Terveys ja toimintakyky
- 5) Turvallisuus
- 6) Opiskelu ja työ
- 7) Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus
- 8) Asuminen ja ympäristö
- 9) Toimeentulo
- 10) Kuntalaisten palvelut

Paketti 3: Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

V1 = Seinäjoki
V2 = Koko maa

Teema 	Perusindikaattori
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) Info
Henkinen hyvinvointi	Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % 8.- 9.-luokan oppilaista (2011) Info
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, % 8.- ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
Turvallisuus	Vanhemmuuden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info
Asuminen ja ympäristö	Ahtaasti asuvat lapsiasutokunnat, % kaikista lapsiasutokunnista (2011) Info
Toimeentulo	Lasten pienituloisuusaste (2011) Info
Kuntalaisten palvelut	Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiasta (2012) Info

Teemat, joista ei toistaiseksi ole käytettävissä kansallisia indikaattoreita

- Osallisuus
- Opiskelu ja työ
- Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Sähköinen hyvinvointikertomus hakee kuntaa (ja vertailukuntia) koskevat indikaattoritiedot automaattisesti niistä valtakunnallisista tietokannoista, joista se on toistaiseksi mahdollista. Valitettavasti kaikista teemoista ei vielä ole käytettävissä tai ei ole löytynyt valtakunnallisesti ladattavissa olevia indikaattoreita. Nämä teemat näkyvät luettelona indikaattorinäytön alla.

Nykyiset indikaattoripaketit on katsottu parhaaksi tällä hetkellä saatavilla olevaksi kokonaisuudeksi, vaikka niihin liittyy paljon puutteita ja kehittämistarpeita. Näihin tarpeisiin pyritään vastaamaan tulevien vuosien aikana.

Teemojen taustalla on esimerkiksi Kouluterveyskyselyssä käytetty viitekehys, jota on muokattu käytännön tarpeiden pohjalta (muun muassa muokkaamalla teemojen nimiä kansantajuisiksi). Muokattua viitekehystä ei ole rakennettu tieteellisen tutkimuksen ehdoilla.

Perusindikaattorit

Jokainen indikaattoripaketti sisältää noin kymmenen **perusindikaattoria**, jotka näkyvät oletusindikaattoreina muokkaustilan näkymässä. Perusindikaattorit on valittu sähköisen hyvinvointikertomuksen kansallisen indikaattoriöryhmän ohjauksessa.

Jokaista hyvinvoinnin teemaa kuvaa yksi perusindikaattori. Esimerkiksi lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden paketissa *Turvallisuus*-teemaa kuvaa indikaattori *Vanhemmuuden puutetta* (ks. alla oleva kuva).

Paketeissa on kahdenlaisia perusindikaattoreita, jotka näkyvät kahdessa eri taulukossa:

a) Paketissa oletuksena olevat perusindikaattorit

b) Kunnan lisäämät indikaattorit (jos valmistelijat eivät ole lisänneet indikaattoreita, tätä taulukkoa ei näy)

Paketti 3: Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	
V1 = Seinäjoki V2 = Koko maa	
Teema 	Perusindikaattori
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) Info
Henkinen hyvinvointi	Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % 8.- 9.-luokan oppilaista (2011) Info
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8.- ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
Turvallisuus	Vanhemmuuden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info
Asuminen ja ympäristö	Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (2011) Info
Toimeentulo	Lasten pienituloisuusaste (2011) Info
Kuntalaisten palvelut	Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiasta (2012) Info
Teemat, joista ei toistaiseksi ole käytettävissä kansallisia indikaattoreita	
<ul style="list-style-type: none"> Osallisuus Opiskelu ja työ Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus 	
Kunnan lisäämät indikaattorit 	
Perusindikaattori 	
Ammatillisissa perhekodeissa olleet lapset ja nuoret 31.12, kunnan kustantamat palvelut (2012) Info	
Lapsen vammaistuen saajat / 1000 asukasta (2011) Info	
Leikkitoiminnan piirissä keskimäärin toimintapäivänä olleet lapset, kunnan kustantamat palvelut (2012) Info	

Laajat, teemakohtaiset indikaattoripaketit

Yksi perusindikaattori ei yleensä riitä kuvaamaan kattavasti sitä teemaa, jota se edustaa. Tämän vuoksi käyttäjillä on mahdollisuus katsella **laajoja, teemakohtaisia indikaattoripaketteja**, jotka avautuvat klikkaamalla *Teema*-sarakkeen linkkiä eli teeman nimeä.

Laajempi, teema-kohtainen indikaattoripaketti (ks. alempi kuva) avautuu teeman nimeä klikkaamalla

Paketti 3: Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

V1 = Seinäjoki
V2 = Koko maa

Teema 	Perusindikaattori
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) Info
Henkinen hyvinvointi	Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % 8.- 9.-luokan oppilaista (2011) Info
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8.- ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
Turvallisuus	Vanhemmuiden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info
Asuminen ja ympäristö	Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (2011) Info
Toimeentulo	Lasten pienituloisuusaste (2011) Info
Kuntalaisten palvelut	Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiasta (2012) Info

Laajat indikaattoripaketit sisältävät perusindikaattorin lisäksi

- teemaan liittyviä indikaattoreita, jotka eivät näy perusindikaattoreiden listassa
- vinkkejä indikaattoreista, joita ei toistaiseksi ole voitu ladata automaattisesti työvälineeseen (mutta joita kunta voi halutessaan lisätä itse).

Turvallisuus

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

V1 = Seinäjoki
V2 = Koko maa

Näytä piilotetut indikaattorit

Arvota 	Lisää 	Indikaattori
		Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
		Kokenut seksuaalista väkivaltaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
		Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokkalaisista (2011) Info
		Rikoksista syyllisiksi epäillyt 0-14-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä (2012) Info
		Vanhemmuiden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info

Indikaattorivinkkejä

Indikaattori
Lastensuojeluilmoitusten määrä
Läheinen ihminen käyttää alkoholia niin, että siitä on lapselle haittaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista
Kokenut seksuaalista väkivaltaa, % 8. ja 9. luokan opiskelijoista
Seksuaalista häirintää kokeneet, % 8 ja 9. luokan oppilaista

Lapsia, varhaisnuoria ja lapsiperheitä koskevan *Turvallisuus*-teeman laaja indikaattoripaketti sisältää neljä indikaattoria ja perusindikaattorin. Lisäksi alla on indikaattorivinkkejä.

Perusindikaattorin tunnistaa *Lisää*-sarakkeen punaisesta miinus-merkistä. Ne indikaattorit, jotka eivät ole perusindikaattoreita, tunnistaa vihreästä plus-merkistä.

Perusindikaattoreiden lisääminen ja poistaminen

Valmistelijat voivat poistaa ja lisätä indikaattoreita perusindikaattoreiden näkymään. Ne kohdat, joissa lisääminen ja poistaminen tapahtuvat, on esitelty alla olevan kuvan yhteydessä.

Paketissa oletuksena olevat perusindikaattorit: Valmistelijat voivat lisätä näiden joukkoon uusia indikaattoreita laajoista indikaattoripaketeista ja poistaa listalla olevia perusindikaattoreita.

Poistaminen ja lisääminen tapahtuvat sivulla, joka aukeaa

- klikkaamalla teeman nimeä tai
- menemällä paketin 1 yläpuolella olevaan kohtaan *Indikaattoreiden asetukset* ja klikkaamalla siellä teeman nimeä

Perusindikaattorit, jotka valmistelijat ovat lisänneet: Valmistelijat voivat lisätä perusindikaattoreiksi myös muita kuin laajojen pakettien indikaattoreita, kuten

- Vapaalla haulla löydettyjä indikaattoreita Sotkanetin tietokannasta (toteutetaan kohdassa *Indikaattoreiden asetukset*)
- Muista tietojärjestelmistä lisättyjä indikaattoreita, esim. Tilastokeskuksesta tai kunnan omista järjestelmistä (toteutetaan kohdassa *Oma indikaattoritieto*)

Paketti 3: Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

V1 = Seinäjoki
V2 = Koko maa

Teema	Perusindikaattori
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) Info
Henkinen hyvinvointi	Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % 8.- 9.-luokan oppilaista (2011) Info
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, % 8.- ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
Turvallisuus	Vanhemmuuden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info
Asuminen ja ympäristö	Ahtaasti asuvat lapsiasutokunnat, % kaikista lapsiasutokunnista (2011) Info
Toimeentulo	Lasten pienituloisuusaste (2011) Info
Kuntalaisten palvelut	Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiasta (2012) Info

Teemat, joista ei toistaiseksi ole käytettävissä kansallisia indikaattoreita

- Osallisuus
- Opiskelu ja työ
- Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Kunnan lisäämät indikaattorit

Perusindikaattori
Ammatillisissa perhekodeissa olleet lapset ja nuoret 31.12, kunnan kustantamat palvelut (2012) Info
Lapsen vammaistuen saajat / 1000 asukasta (2011) Info
Leikkitoiminnan piirissä keskimäärin toimintapäivänä olleet lapset, kunnan kustantamat palvelut (2012) Info

Paketissa oletuksena olevan perusindikaattorin poistaminen ja lisääminen

- Mene laajaan indikaattoripakettiin joko klikkaamalla teeman nimeä tai menemällä kohtaan *Indikaattoreiden asetukset* ja klikkaamalla siellä teeman nimeä.
- Olet nyt laajassa indikaattoripaketissa, jossa indikaattorin nimen vasemmalla puolella on *Lisää*-sarake (ks. alla oleva kuva).
 - Perusindikaattorina olevat indikaattorit näkyvät sarakkeessa **punaisella miinus- eli poista perusindikaattoreista**-merkillä korostettuna.
 - Ne, jotka eivät ole perusindikaattorina, näkyvät **vihreällä plus- eli lisää perusindikaattoriksi**-merkillä korostettuna.
- Mene sen indikaattorin kohdalle, jonka haluat poistaa perusindikaattoreiden listalta.
 - Paina **punaista miinus- eli poista perusindikaattoreista**-näppäintä kyseisen indikaattorin kohdalla.
 - Näppäin muuttuu **vihreäksi plus- eli lisää perusindikaattoriksi**-näppäimeksi osoittaen, että indikaattori ei ole enää perusindikaattoreiden listalla.
 - Vaikka indikaattori poistuu perusindikaattoreiden listalta, se säilyy kuitenkin laajassa indikaattoripaketissa.
- Jos haluat lisätä indikaattorin perusindikaattoriksi, paina kyseisen indikaattorin edessä olevaa **vihreää plus**-näppäintä.
 - Näppäin muuttuu **punaiseksi miinus**-näppäimeksi osoittaen sen olevan perusindikaattoreiden listalla.

Arvota	Lisää	Indikaattori
↑	+	Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
↑	+	Kokenut seksuaalista väkivaltaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
↑	+	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokkalaisista (2011) Info
↑	+	Rikoksista syylliseksi epäillyt 0-14-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä (2012) Info
↑	-	Vanhemmuuden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info

Kunnan lisäämä indikaattori ja sen poistaminen

Jos laajoista indikaattoripaketeista ei löydy haluamaasi indikaattoria, **voit etsiä sitä Sotkanetistä**. Sotkanetistä löytyviä indikaattoreita voi lisätä seuraavasti:

- Mene kohtaan *Indikaattoreiden asetukset* ja siellä haluamasi indikaattoripaketin kohdalle.
- Kirjoita paketin alla olevaan *Lisää seurattavia indikaattoreita* -kohdan tekstikenttään hakusana tai sen osa, jonka jälkeen kentän alle tulee luettelo kyseiseen sanaan tai kirjaimiin sopivista indikaattoreista.
- Rastita indikaattori, jonka haluat lisätä perusindikaattoriksi. Indikaattori ilmestyy yläpuolelle kohtaan *Kunnan lisäämät indikaattorit*.
- Käyttäjä voi halutessaan arvottaa uuden indikaattorin (*Arvota*-sarake, johon ohjeet myöhemmin)
- Lisätyn indikaattorin voi poistaa laittamalla rastin sen edessä olevaan *Poista*-sarakkeeseen

Kunnan lisäämät indikaattorit				
Poista	Arvota	Perusindikaattori	Kokkola	Arvo Muutos
☒	↑	Ammatillisissa perhekodeissa olleet lapset ja nuoret 31.12, kunnan kustantamat palvelut (2012) Info	5	↓↓↓
☒	↑	Lapsen vammaistuen saajat / 1000 asukasta (2011) Info	9,3	↓↓
☒	↑	Leikkitoiminnan piirissä keskimäärin toimintapäivänä olleet lapset, kunnan kustantamat palvelut (2012) Info	56	↔

Jos Sotkanetissäkään ei ole haluamaasi indikaattoria, **voit lisätä indikaattorin tiedot käsin**. Voit lisätä esimerkiksi indikaattoreita kunnan omista tietojärjestelmistä. Tällaista tietoa ovat mm. kunnan omat kyselyt, tilastot ja kuntalaispalautteet. Toistaiseksi myös esimerkiksi suurin osa Kouluterveyskyselyn indikaattoreista ei ole ladattavissa valtakunnallisesti, joten kunta voi lisätä niitäkin tietoja itse.

Tietojen lisääminen tapahtuu seuraavasti:

- Mene kohtaan *Oma indikaattoritieto*, joka sijaitsee muokkaustilan oikeassa yläkulmassa (ks. alla oleva kuva).
- Valitse sen jälkeen avautuvalta sivulta *Lisää indikaattoritietoa*.
- Avautuvilta sivuilta löytyy lisää ohjeita oman indikaattoritiedon lisäämiseen.
- Suosittelemme lisäämään omaa indikaattoritietoa Excel-tiedoston muodossa.

The screenshot shows a navigation menu with four tabs: 'Etusivu', 'Tietoa ja ohjeita', 'Hyväksytyt kertomukset', and 'Yhteystiedot'. The 'Yhteystiedot' tab is active. Below the menu, the page title is 'Kunnan TerPS Laaja hyvinvointikertomus 2013-2016'. The main content area displays 'Hyvinvointikertomus valtuustokaudelta 2009-2012 ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2013-2016' and 'Keskenäinen'. On the right side, there is a section for '2013-2016' with a 'Takaisin' link and a red dashed box around the 'Oma indikaattoritieto' link, which is highlighted by a red dashed arrow from the text above. Other links include 'Tulostusversio' and 'Linkit kertomukseen'.

Indikaattoreiden järjestely

Käyttäjät voivat järjestellä itse lisäämiään indikaattoreita ja lokakuusta 2013 lähtien myös laajojen pakettien indikaattoreita. Oletuksena olevia perusindikaattoreita ei voi järjestellä, koska ne järjestyvät automaattisesti teemojen mukaiseen järjestykseen.

Järjestely tapahtuu seuraavasti:

- Klikkaa *Indikaattoreiden asetuksissa* kohtaa
- Vie hiiren osoitin siirrettävän indikaattorin kohdalle ja paina hiiren vasen näppäin pohjaan.
- Raahaa indikaattori hiirtä liikuttamalla haluamaasi paikkaan ja vapauta hiiren näppäin.

[Järjestele indikaattoreita](#)

The screenshot shows a section titled 'Indikaattori' with a list of indicators. A red dashed arrow points to the first indicator: 'Väestöennuste 2020, 55-59 -vuotiaat (2012)'. The other indicators in the list are: 'Väestöennuste 2020, 35-39 -vuotiaat (2012)', 'Väestöennuste 2020, 45-49 -vuotiaat (2012)', 'Väestöennuste 2020, 65-69 -vuotiaat (2012)', and 'Väestöennuste 2040, 50-54 -vuotiaat (2012)'.

Indikaattoreiden piilottaminen laajoissa paketeissa

Piilottaminen

Käyttäjä voi halutessaan piilottaa laajan paketin indikaattoreita rajatakseen indikaattoreiden määrää tai piilottaakseen tarpeettomalta tuntuja indikaattoreita:

- *Piilota*-sarakkeessa näkyvä **punainen miinus**-näppäin on merkki siitä, että kyseistä indikaattoria ei ole piilotettu.
- Piilottaminen tapahtuu painamalla **punaista miinus**-näppäintä kyseisen indikaattorin kohdalla, jolloin indikaattori poistuu näkymästä.

Turvallisuus ⓘ

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

2013-2016

V1 = Seinäjoki ⓘ
V2 = Koko maa ⓘ

Näytä piilotetut indikaattorit

Arvota ⓘ	Lisää ⓘ	Indikaattori ⓘ	Arvo		V1 Sein	V2 Koko	Piilota ⓘ
			Arvo ⓘ	Muutos ⓘ			
↑	+	Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info	18,1	↑↑↑	18,6	19,3	⊖
↑	+	Kokenut seksuaalista väkivaltaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info	13,9	???	13,6	13,6	⊖
↑	+	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokkalaisista (2011) Info	8	↔	7,6	7,6	⊖
↑	+	Rikoksista syyllisiksi epäillyt 0-14-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä (2012) Info	14,2	↑↑↑	10,8	10,8	⊖
↑	⊖	Vanhemmuuden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info	22,2	↑	20,9	22,3	⊖

Piilotettujen indikaattoreiden katselu

Jos haluat katsella piilotettuja indikaattoreita, paina taulukon yläpuolella olevaa *Näytä piilotetut indikaattorit* -kohtaa.

- Tämän jälkeen avautuu indikaattorilista, jossa piilotetut indikaattorit näkyvät.
- Piilotetut indikaattorit tunnistaa siitä, että niiden perässä on **vihreä plus**-näppäin.
- Indikaattorilistaan, jossa piilotetut indikaattorit eivät näy, palataan painamalla taulukon yläpuolella olevaa *Piilota indikaattorit* -kohtaa.

Piilottamisen purkaminen

Indikaattorin piilottaminen puretaan tilassa, jossa voi katsella piilotettuja indikaattoreita (ks. edellinen kohta).

- Paina piilotetun indikaattorin perässä olevaa **vihreää plus**-näppäintä, jolloin sen perässä oleva näppäin muuttuu **punaiseksi miinus**-näppäimeksi. Indikaattorin piilotus on purettu.
- Poistu tilasta klikkaamalla taulukon yläpuolella olevaa kohtaa *Piilota indikaattorit*.
- Indikaattori näkyy jälleen indikaattorilistassa.

Indikaattoreiden taustaan tutustuminen

Indikaattoreihin tutustuminen kannattaa aloittaa pieninä palasina, jos suuri osa indikaattoreista on tuntemattomia. Hyvinvointiryhmän jäsenet voivat jakaa indikaattoreihin tutustumista siten, että jokainen tutustuu esim. oman alansa indikaattoreihin ja perehdyttää sitten muutkin niiden tulkintaan.

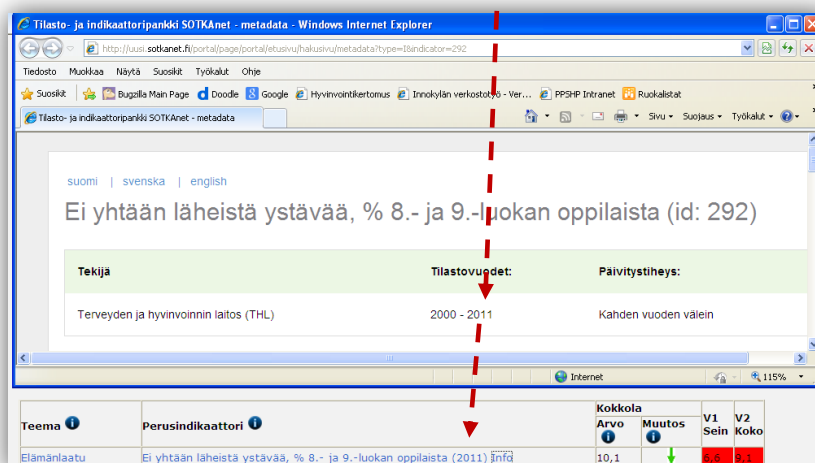
Indikaattorin metatietojen tarkastelu

- Indikaattorin nimen perässä olevasta info-painikkeesta avautuu Sotkanetin internetsivu, josta voi katsoa, mistä lähteestä tieto on peräisin, mitä indikaattorilla tarkoitetaan ja miten sitä voidaan tulkita (= indikaattorin metatiedot).
- Valitettavasti kaikista indikaattoreista ei ole vielä olemassa metatietoja. Metatietojen määrä ja laatu myös vaihtelevat.

Teema 	Perusindikaattori
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011)

Indikaattorin viimeisimmän arvon määräytyminen

- Työväline hakee indikaattoreiden arvot valtakunnallisesta tietojärjestelmästä Sotkanetistä.
- Työväline näyttää aina viimeisimmän indikaattorin arvon, joka kyseisestä indikaattorista on Sotkanetin kautta saatavissa. Kyseinen vuosi näkyy indikaattorin nimen perässä.
- Sotkanetin tiedot päivittyvät sen omien aikataulujen mukaisesti. Päivitysaikataulut löytyvät osoitteesta: <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/tietosisalto/aineistot>
- Kertomus hakee päivitystietonsa Sotkanetistä kahden viikon välein. Tiedon Sotkanet-julkaisun ja sen hyvinvointikertomukseen siirtymisen välillä voi siis olla kahden viikon viive.
- Esimerkki indikaattorista *Ei yhtään läheistä ystävää*:
 - Työväline näyttää indikaattorin viimeisimmän arvon olevan vuodelta 2011.
 - Sotkanetin metatietosivusto näyttää, että kyseinen indikaattori päivittyy kahden vuoden välein, ja että siitä on toistaiseksi julkaistuna tilastovuodet 1991–2011. Tämän vuoksi tuoreempaa tietoa ei voida saada sähköiseen hyvinvointikertomukseenkaan.

Teema 	Perusindikaattori 	Kokkoinen Arvo 	Muutos 	V1 Sein	V2 Koko
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) 	10,1		5,6	9,3

Indikaattorin arvottaminen

Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa havainnollistetaan indikaattoritietoa liikennevalväreiden (punainen, vihreä ja keltainen) avulla. Värit eivät näy, jos indikaattoreita ei ole arvotettu.

Arvottamisella tarkoitetaan sen, **onko indikaattorin arvon nousu (esim. työllisyyden kasvu) myönteinen vai kielteinen asia**, määrittelyä. Osa indikaattoreista on arvotettu valmiiksi. Käyttäjät voivat halutessaan muuttaa valmiita arvottamisia. Arvottamisessa tehtävät muutokset muuttavat myös liikennevalvärejä.

Laajoissa indikaattoripaketeissa ja *Indikaattoreiden asetukset* -kohdassa on näkymä, jossa on *Arvota*-sarake. Sarakkeessa näkyy ylöspäin osoittavia harmaita, punaisia tai vihreitä nuolia.

Arvota	Lisää	Indikaattori
↑	+	Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
↑	+	Kokenut seksuaalista väkivaltaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2011) Info
↑	+	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokkalaisista (2011) Info
↑	+	Rikoksista syylliseksi epäillyt 0-14-vuotiaat / 1000 vastaanikaista (2012) Info
↑	-	Vanhemmuuden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info

Arvottaminen tehdään nuolia klikkaamalla, jolloin nuolen väri ja myös arvottaminen vaihtuu. Arvottamiseen liittyvien värien selitykset ovat:

↑	Arvon nousu (esim. työttömyyden kasvu) on hyvinvoinnin kannalta kielteinen asia
↑	Arvon nousu (esim. työllisyyden kasvu) on hyvinvoinnin kannalta myönteinen asia
↑	Arvon nousua ei haluta arvottaa myönteiseksi eikä kielteiseksi asiaksi

Esimerkiksi yllä olevan indikaattorinäköymän *Arvota*-saraketta tulkitaan seuraavasti:

- Jos fyysistä uhkaa vuoden aikana kokeneiden osuus nousee, se on hyvinvoinnin kannalta kielteinen asia (koska sarakkeessa on punainen nuoli).
- Jos sarakkeessa olisi vihreä nuoli, se tarkoittaisi, että jos fyysistä uhkaa kokeneiden osuus nousee, se on hyvinvoinnin kannalta myönteinen asia.
- Jos nuoli olisi harmaa, se tarkoittaisi, että fyysisen uhkan lisääntymistä ei ole arvotettu myönteiseksi tai kielteiseksi asiaksi.

Kuntaa koskevan indikaattoritiedon tulkinta

Suuntaa-antava ajoitus tämän kohdan työstämiselle: Indikaattoritiedon tulkinta tehdään helmikuun ja huhtikuun alun välisenä aikana.

Indikaattoritiedon tarkastelu aloitetaan tutustumalla **omaa kuntaa koskevien arvojen ja niiden kehityksen tarkastelusta**. Käytännössä tämä tarkoittaa sarakkeita *Arvo* ja *Muutos* (ks. alla oleva kuva).

Teema	Perusindikaattori	Kokkola	
		Arvo	Muutos
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) Info	10,1	↓
Henkinen hyvinvointi	Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % 8.- 9.-luokan oppilaista (2011) Info	13,4	↓
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8.- ja 9. luokan oppilaista (2011) Info	21,4	↑↑↑
Turvallisuus	Vanhemmuden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info	22,2	↑
Asuminen ja ympäristö	Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (2011) Info	28,2	↔
Toimeentulo	Lasten pienituloisuusaste (2011) Info	14,2	↑
Kuntalaisten palvelut	Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiasta (2012) Info	47,8	↑

Arvo-sarakkeen tulkinta

- Arvo-sarake kertoo indikaattorin viimeisimmän valtakunnallisesti saatavissa olevan arvon siinä kunnassa, jonka hyvinvointikertomuksesta tai vuosittaisesta raportista on kyse
- Luvut ovat indikaattorista riippuen prosentteja, lukumääriä tai indeksejä.
- Esimerkiksi 10,1 prosentilla kokkolalaisista 8. ja 9. luokan oppilaista ei ole vuonna 2011 ollut yhtään läheistä ystävää.

Teema	Perusindikaattori	Kokkola
		Arvo
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) Info	10,1

Muutos-sarakkeen tulkinta

Muutos-sarakkeen nuolet kertovat siitä, miten indikaattorin arvo on tietyn ajan sisällä kehittynyt siinä kunnassa, jonka hyvinvointikertomuksesta tai vuosittaisesta raportista on kyse.

- Valtuustokausittaisessa kertomuksessa viimeisintä arvoa verrataan automaattisesti **viiden vuoden takaiseen arvoon**.
 - Jos arvoa ei kyseiseltä vuodelta ole, arvoa verrataan neljän vuoden takaiseen arvoon jne.
- Vuosittaisessa raportissa viimeisintä arvoa verrataan automaattisesti **vuoden takaiseen arvoon**.
 - Jos arvoa ei kyseiseltä vuodelta ole, arvoa verrataan kahden vuoden takaiseen arvoon.
 - Jos kahdenkaan vuoden takaista arvoa ei ole saatavilla, arvoa verrataan kolmen vuoden takaiseen arvoon. Tätä pidemmälle vertailua ei vuosittaisessa raportissa tehdä.

Nuolten tulkinnassa tulee huomioida kolme asiaa: nuolen suunta ja väri sekä nuolten määrä. Perusohje on, että

- nuolen suunta kertoo muutoksen suunnan (indikaattorin arvo on mennyt alas- tai ylöspäin)
- mitä enemmän nuolia, sitä suurempi muutos
- punainen kuvaa huolestuttavaa muutosta, vihreä myönteistä muutosta.

Tarkemmat ohjeet nuolten tulkinnalle:

Suunta		Alaspäin	Indikaattorin saama arvo on vähentynyt (muutos alaspäin)
		Ylöspäin	Indikaattorin saama arvo on kasvanut (muutos ylöspäin)
		Vaakataso	Muutosta ei ole tapahtunut suuntaan eikä toiseen
Määrä		Yksi	Muutoksen suuruus on 5-9,9 prosenttia
		Kaksi	Muutoksen suuruus on vähintään 10-14,9 prosenttia
		Kolme	Muutoksen suuruus on vähintään 15 prosenttia
Väri		Harmaa	Arvon nousua ei ole arvotettu kielteiseksi tai myönteiseksi
		Vihreä	Arvon nousu on arvioitu/arvotettu myönteiseksi asiaksi
		Punainen	Arvon nousu on arvioitu/arvotettu kielteiseksi asiaksi

Alla olevassa kuvassa on esimerkki valtuustokausittaisen kertomuksen indikaattoreiden nuolista. Esimerkkitapauksessa nuolia tulkitaan seuraavasti:

- Niiden nuorten, jotka ilmoittavat, että heillä ei ole yhtään läheistä ystävää, osuus on pienentynyt (5-5,9 prosentilla) viiden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Muutos on myönteinen.
- Myös masentuneisuuden suhteen muutos on samankaltainen.
- Terveytensä keskinkertaiseksi kokevien nuorten määrä on voimakkaasti kasvanut viiden vuoden takaiseen tilanteeseen nähden. Muutos on kielteinen ja suuruudeltaan vähintään 15 %.
- Ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuudessa ei ole tapahtunut muutosta.
- Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaiden määrä on viiden vuoden takaiseen tilanteeseen nähden noussut. Sitä, onko muutos hyvä vai huono asia, ei ole määritelty. Muutos voidaan tulkita hyväksi, jos se johtuu esimerkiksi siitä, että palvelu toimii nykyisin paremmin kuin aiemmin, mikä selittäisi lisääntyneet asiakasmäärät.

Teema 	Perusindikaattori 	Kokkola Arvo 	Muutos
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) Info	10,1	
Henkinen hyvinvointi	Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % 8.- 9.-luokan oppilaista (2011) Info	13,4	
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8.- ja 9. luokan oppilaista (2011) Info	21,4	
Turvallisuus	Vanhemmuiden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info	22,2	
Asuminen ja ympäristö	Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (2011) Info	28,2	
Toimeentulo	Lasten pienituloisuusaste (2011) Info	14,2	
Kuntalaisten palvelut	Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiasta (2012) Info	47,8	

Jos sarakkeessa on kysymysmerkki, se tarkoittaa, että tietoa ei ole saatavilla. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että

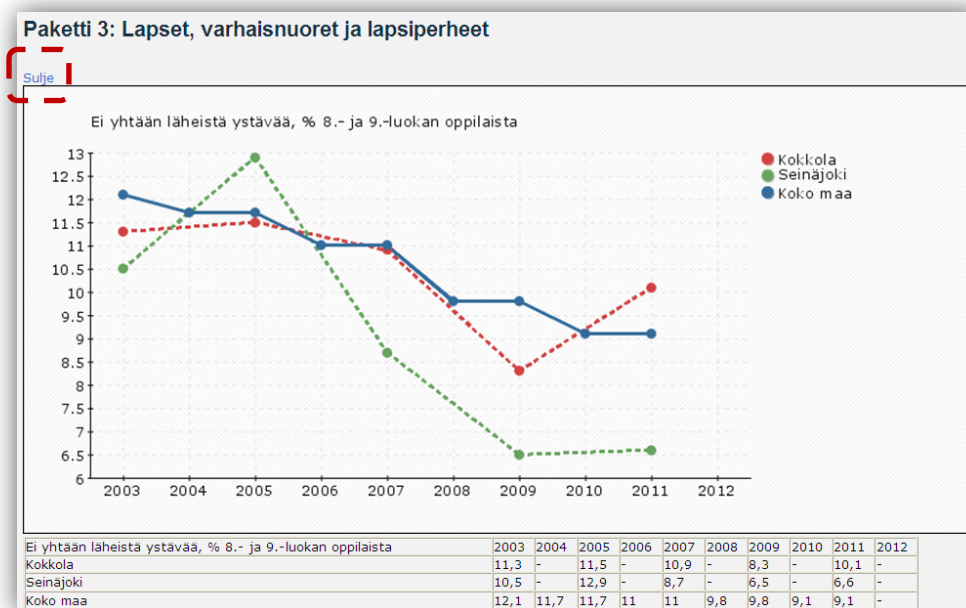
- tietosuojaan vuoksi esimerkiksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkisteta
- tietoa on alettu keräämään vasta viime aikoina, minkä vuoksi vertailutietoa ei ole vielä olemassa (esim. indikaattorit *Terveystiedon kerääminen* ja *Dementia-indeksi*)
- indikaattori antaa arvon vain yhdelle vuodelle ilman vertailua muihin vuosiin (esim. Sotkanetin indikaattori *Väestöennuste 2030*, jossa näkyy vain vuonna 2012 tehty ennuste vuodelle 2030).

Muutos-sarakkeen värien avulla voidaan **helposti tehdä karkea kokonaistilanteen arviointi** siitä, mikä on hyvinvointitilanne oman kunnan sisällä:

- **Mitä enemmän vihreitä nuolia, sitä enemmän myönteisenä pidettäviä muutoksia**
- **Mitä enemmän punaisia nuolia, sitä enemmän kielteisenä / huolestuttavana pidettäviä muutoksia**

Indikaattorin trendikuvion tarkasteleminen

Indikaattorin nimeä klikkaamalla avautuu indikaattorin kehitystä kuvaava trendikuvio. Trendikuvioita tulee tarkastella yhdessä *Arvo-* ja *Muutos-*sarakkeiden tietojen kanssa. Kuvio saadaan pois näkyvistä painamalla kuvion vasemmassa yläreunassa olevaa *Sulje*-näppäintä.

Trendikuviossa esitettävien vuosien määrittely

Indikaattoreiden asetuksista löytyvässä *Vuodet*-kohdassa määritellään se, miltä vuosilta työvälina näyttää indikaattoritietoa trendikuvioissa.

- Valtuustokausittaisessa kertomuksessa suositellaan tarkasteltavan vähintään viimeistä viittä vuotta.
- Vuosittaisessa raportissa suositellaan tarkasteltavan lähinnä viimeistä 2-3 vuotta.

Vuodet

☐ 1998	☒ 2006
☐ 1999	☒ 2007
☐ 2000	☒ 2008
☐ 2001	☒ 2009
☐ 2002	☒ 2010
☒ 2003	☒ 2011
☒ 2004	☒ 2012
☒ 2005	

Grafiikoiden tyyppi

Indikaattoreiden asetukset -kohdassa lukee *Grafiikoiden tyyppi*. Grafiikoilla tarkoitetaan indikaattorin nimistä avautuvia trendikuvioita, jotka näyttävät indikaattorin kehityksen tietyssä ajassa.

- Oletusvalintana on "arvot vuosittain".
- Kaksi muuta valintaa ovat liukuvia keskiarvoja (3 vuotta ja 5 vuotta), jotka eivät esitä vuosittaisia arvoja, vaan niiden kolmen tai viiden vuoden keskiarvot.

Vertailu muihin kuntiin ja alueisiin

Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa tarjotaan kunnille mahdollisuus vertailla omaa indikaattoritietoaan muiden kuntien ja/tai alueiden vastaaviin tietoihin. Vertailukunnat ja niiden tiedot näkyvät vasta, kun käyttäjät ovat valinneet ne.

Alla olevassa esimerkikuvassa Kokkolan vertailukuntina/-alueina ovat Seinäjoki ja koko maa. Vertailukuntien tiedot näkyvät sarakkeissa V1 ja V2. Lyhenteiden selitykset eli valitut vertailukunnat ja -alueet näkyvät taulukon vasemmassa yläkulmassa.

		Kokkola		V1	V2
		Arvo	Muutos	Sein	Koko
Teema	Perusindikaattori				
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista (2011) Info	10,1	↓	6,6	9,1
Henkinen hyvinvointi	Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % 8.- 9.-luokan oppilaista (2011) Info	13,4	↓	13,4	12,8
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8.- ja 9. luokan oppilaista (2011) Info	21,4	↑↑↑	15,1	16,4
Turvallisuus	Vanhemmuuden puutetta, % 8.- ja 9.luokan oppilaista (2011) Info	22,2	↑	20,9	22,3
Asuminen ja ympäristö	Ahtaasti asuvat lapsiasutokunnat, % kaikista lapsiasutokunnista (2011) Info	28,2	↔	22,2	29,3
Toimeentulo	Lasten pienituloisuusaste (2011) Info	14,2	↑	11,7	14,9
Kuntalaisten palvelut	Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiasta (2012) Info	47,8	↑	117,7	73,7

Vertailukuntien valinta

Työväline hakee automaattisesti indikaattoritiedot niistä kunnista tai alueista, jotka käyttäjät valitsevat vertailukunniksi tai -alueiksi. Näiden alueiden valinta tapahtuu seuraavasti:

- Mene kohtaan *Indikaattoreiden asetukset* ja siellä kohtaan *Vertailukunnat*
- Kirjoita tekstikenttään hakusana tai sen osa. Alle ilmestyy hakusanaan sopivia vaihtoehtoja.
- Rastita haluamasi kunta tai alue, jolloin se ilmestyy laatikon yläpuolelle.
- Toinen vaihtoehto on etsiä kuntaa tai aluetta suoraan aakkosjärjestyksessä olevista listoista tekstikentän alla.
- Voit poistaa valitun kunnan tai alueen poistamalla rastin sen kohdalta.

Vertailukunnat

Seinäjoki

Koko maa

abc def gh ij k l mno pq rs tu vwx yzääö Kokoryhmä

Vertailukunniksi kannattaa yleensä valita kuntia, jotka

- ovat suunnilleen samankokoisia kuin oma kunta

- edustavat suunnilleen samankaltaista rakennetta kuin oma kunta (ikäjakauma, perherakenne, kielirakenne...).

Vertailukuntia ja -alueita kannattaa näytön rajallisuuden vuoksi valita maksimissaan 8-10 kpl. Sopiva ja riittävä määrä on yleensä noin 1-3 kuntaa.

- Vertailuun kannattaa valita myös "koko maa" tai esim. jokin kuntaa suurempi alue (esim. yhteistoiminta-alue, maakunta tai sairaanhoitopiiri)

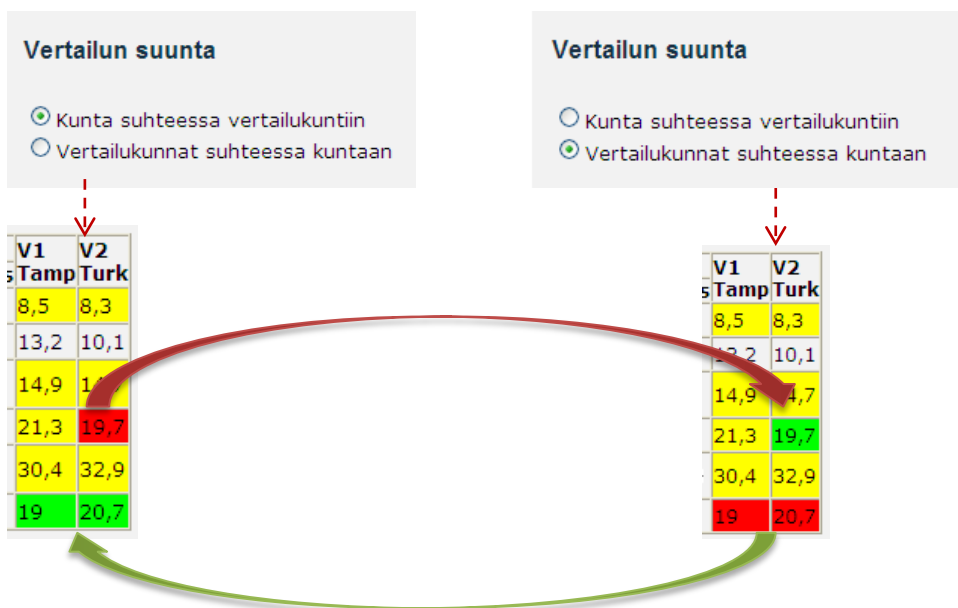
Vertailun suunta

Kuntien ja vertailukuntien välisen vertailun suunnaksi on kaksi vaihtoehtoa:

- Oletusvalintana on *Kunta suhteessa vertailukuntaan*
 - Miltä **oman kunnan tilanne näyttää vertailukuntaan verrattuna?**
 - Tällä valinnalla punainen väri vertailukunnan kohdalla tarkoittaa "hälytysvaloa" omalle kunnalle (= kyseisen indikaattorin tilanne on omassa kunnassa huonompi kuin vertailukunnassa)
 - Tätä valintaa suositellaan kuntakohtaisille käyttäjille, koska heidän oletetaan ensisijaisesti olevan kiinnostuneita oman kunnan tilanteesta.
- Toinen vaihtoehto on *Vertailukunta suhteessa kuntaan*
 - Miltä **vertailukunnan tilanne näyttää omaan kuntaan verrattuna?**
 - Tällä valinnalla punainen väri vertailukunnan kohdalla tarkoittaa "hälytysvaloa" vertailukunnalle (= kyseisen indikaattorin tilanne on vertailukunnassa huonompi kuin omassa kunnassa)
 - Tätä valintaa suositellaan käyttäjille, jotka tekevät esim. alueellista hyvinvointikertomusta usean kunnan näkökulmasta (esim. sairaanhoitopiiri, maakuntaliitto, yhteistoiminta-alue).

Valinta vaikuttaa indikaattorinäköymän punaisiin ja vihreisiin väreihin vertailukuntia koskevissa sarakkeissa:

- **Punaiset** ja **vihreät** värit vaihtavat paikkaa, kun valintaa vaihdetaan (ks. alla oleva esimerkki)
- Keltaiset värit pysyvät ennallaan valinnasta riippumatta

Vertailukuntia tai -alueita koskevien tietojen tulkinta

Vertailukuntia koskevien sarakkeiden luvut kuvaavat sitä, mikä on ollut indikaattorin viimeisin arvo kyseisessä vertailukunnassa tai -alueella. Lukuja verrataan oman kunnan arvoon.

Paketti 4: Nuoret ja nuoret aikuiset		Kokkola		V1	V2
Teema	Perusindikaattori	Arvo	Muutos	Sein	Koko
V1 = Seinäjoki V2 = Koko maa					
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2011) Info	9,1	↓	6,2	7,4
Henkinen hyvinvointi	Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16-24-vuotiaat, % vastaavanikäisistä (2011) Info	1	↑↑	0,7	0,8
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2011) Info	18,7	↓↓↓	18,1	20,7
Turvallisuus	Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2011) Info	17,2	↓↓↓	18,6	20,7
Opiskelu ja työ	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2011) Info	8	↑↑	7,2	11,2
Asuminen ja ympäristö	Koulun fyysisissä työoloissa puutteita, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2011) Info	47,9	↑↑↑	31	41,7
Toimeentulo	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18-24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2011) Info	1,5	↑↑↑	2,2	2,9
Kuntalaisten palvelut	Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet 15-24 -vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä (2012) Info	-	???	-	1,6

Jos *Indikaattoreiden asetukset* -kohdassa valintana on *Kunta suhteessa vertailukuntaan*, sarakkeen värit kertovat siitä, **miten omassa kunnassa menee vertailukuntiin verrattuna**. Tällöin värit tarkoittavat seuraavaa:

	Oman kunnan tilanne on vähintään 10 % parempi kuin vertailukunnassa
	Oman kunnan tilanne ei ole huonompi eikä parempi kuin vertailukunnassa (ero on alle 10 %)
	Oman kunnan tilanne on vähintään 10 % huonompi kuin vertailukunnassa
	Indikaattoria ei ole arvotettu (= ei ole määriteltä, onko indikaattorin saama pienempi arvo myönteinen vai kielteinen asia)
-	Arvoa ei ole saatavilla. Esimerkiksi Kelan sairastavuusindeksissä koko maan arvon kohdalla on viiva, koska maan arvo (= koko maan keskiarvo, joka on sata) ei ole merkitty Sotkanetin alkuperäiseen tilastoon. Lisäksi syynä voi olla tietosuojia, jonka vuoksi esimerkiksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkisteta.

Esimerkki yllä olevan indikaattorinäköymän tulkinnasta:

- Kokkolan kannalta on huolestuttavaa, että Kokkolassa on Seinäjokea ja koko maata enemmän nuoria, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (V1- ja V2-sarakkeiden punainen väritys).
 - Kokkolaa koskeva Muutos-sarakkeen vihreä nuoli alaspäin kuitenkin osoittaa, että niiden määrä, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, on viime aikoina vähentynyt Kokkolassa. Kehitys kunnan sisällä on siis myönteinen, vaikka arvot ovat edelleen korkeampia kuin Seinäjoella ja koko maassa.
- Kokkolan kannalta on myönteistä, että Kokkolassa on Seinäjokea ja koko maata vähemmän toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 18–24-vuotiaita (V1- ja V2-sarakkeiden vihreä väritys).
 - Kokkolaa koskevat Muutos-sarakkeen punaiset nuolet ylöspäin kuitenkin osoittavat, että toimeentulotukea saaneiden määrä on viime aikoina ollut voimakkaassa nousussa. Kehitys kunnan sisällä on siis huolestuttava, vaikka arvot ovat edelleen alhaisempia kuin Seinäjoella ja koko maassa.

Vertailukunta-sarakkeiden värien avulla voidaan helposti tehdä **karkea kokonaistilanteen arviointi** siitä, mikä on oman kunnan tilanne vertailukuntiin tai -alueisiin verrattuna:

- **Mitä enemmän vihreää, sitä enemmän myönteisiä tuloksia verrattuna vertailukuntiin** (= kunnan vahvuuksia)
- **Mitä enemmän punaista, sitä enemmän kielteisiä, huolta herättäviä tuloksia verrattuna vertailukuntiin** (= kehittämiskohteita)

Indikaattoreiden valinta valtuustokausittaiseen kertomukseen ja vuosittaiseen raporttiin

Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen indikaattoreiden valinnassa olisi hyvä suosia indikaattoreita,

- jotka kuvaavat kuntalaisten hyvinvointia ja palveluja laaja-alaisesti
- jotka mittaavat toimenpiteiden vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä
- joissa näkyvä muutos vie yleensä pitempään kuin vuoden
- joista ei kerätä tietoa kuin esimerkiksi 2-4 vuoden välein.

Vuosittaiseen raporttiin valitaan indikaattoreita,

- jotka liittyvät ensisijaisesti valtuustokausittaisessa kertomuksessa asetettuihin tavoitteisiin
 - Kunnan tilanteessa tai toimintaympäristössä voi tapahtua vuositason sellaisia muutoksia, joiden vuoksi valtuusto- ja suunnittelukausittaisia tavoitteita täytyy päivittää. Tällaisessa tilanteessa vuosittaiseen raporttiin lisätään indikaattoreita, jotka koskevat myös uusia tavoitteita.
- joiden avulla voidaan arvioida valtuusto- ja suunnittelukautta koskevien tavoitteiden saavuttamista vuositason (= onko tavoiteltavaa muutosta tapahtunut, onko kehityssuunta myönteinen)
- jotka kuvaavat tavoitteiden saavuttamiseksi tehtyjä toimenpiteitä eli kuntalaisten palveluprosessien muutoksia (esim. hyvien käytäntöjen käyttöönottoa ja toteutumista, kunnassa toimivia hankkeita tai erityistoimia)
- joista on saatavilla vähintään vuosittaista tietoa
- jotka reagoivat muutoksiin ja kuvaavat kuntalaisten hyvinvointitilannetta nopeammin kuin valtuustokausittaisen kertomuksen indikaattorit (= vuosi- tai kuukausitasolla).
- Esimerkki:
 - Valtuustokausittaisessa kertomuksessa on asetettu yhdeksi tavoitteeksi ennaltaehkäisevän toiminnan tehostaminen. Vuosittaiseen raporttiin valitaan juuri tämän tavoitteen toteutumista vuositason arvioivia mittareita, kuten
 - *Varhaisen tuen kehittämisvalikko* -menetelmän käyttöönottoa kouluissa kuvaavia indikaattoreita
 - *Lapset puheeksi* -toimintamallin toimenpiteisiin liittyviä indikaattoreita
 - Painonhallintaryhmien määrä, osallistujat ja niistä saatu palaute vuoden aikana
 - Lastensuojeluilmoitusten määrä vuoden aikana
 - Asiakaspalautteet ja asiakkaiden kokemustieto

Jokainen kunta päättää itse, mitä indikaattoreita (= arvioinnin mittareita) se käyttää valtuustokausittaisessa kertomuksessa ja mitä vuosittaisessa raportissa.

Sotkanetin ja muiden valtakunnallisten tietokantojen kautta vuosittaisten raporttien edellyttämää indikaattoritietoa on vielä saatavilla varsin vähän ja pitkällä viiveellä. Koska kunnan oman hyvinvointitiedon hyödyntäminen kuitenkin korostuu vuosittaisissa raporteissa, TerPS2-hanke suosittelee, että kunnat lisäävät vuosittaisiin raportteihin omaa indikaattoritietoaan käsin.

Indikaattoritiedon tulkinnan kirjaaminen pakettikohtaisesti

Hyvinvointikertomuksen tai vuosittaisen raportin valmistelijat voivat kirjata keskeisimpiä havaintojaan ja arviointejaan jokaisesta indikaattoripaketista erikseen. Muokkaustilassa jokaisen indikaattoripaketin alla on tätä varten tyhjä tekstikenttä.

Pakettikohtaiset tekstit eivät näy hyväksyttävän kertomuksen tai raportin näkymässä, koska hyväksyttävät asiakirjat on haluttu pitää mahdollisimman lyhyinä. Siksi valmistelijat voivat kirjoittaa niihin ajatuksiinsa lähinnä hyvinvointiryhmän työskentelyä varten.

Jos on tarpeen, tekstit voidaan näyttää myös hyvinvointiryhmän ulkopuolisille tahoille, kuten valtuutetuille. Tämä onnistuu antamalla heille näiden tekstikenttien lukuoikeudet (kohdassa *Käyttäjien hallinta*). Lisäksi heille voi esimerkiksi lähettää internet-linkin, jonka kautta he voivat tarkastella tekstejä. Ohjeistus tähän on esitetty tämän ohjekirjan viimeisessä kappaleessa.

Tekstikenttään kirjoitettava teksti on synteesiä eli kokoavaa ja yhdistävää tekstiä siitä hyvinvointitiedosta,

- jota kyseisestä paketista on saatavilla
- jota valmistelijat pitävät tärkeänä
- jolla on yhteys kuntastrategiaan.

Tähän kohtaan suositellaan myös kirjattavan laadullista eli jotain muuta kuin numeroina olevaa hyvinvointitietoa (esim. kuntalaisten kokemustietoa ja palautekyselyiden avointen kysymysten tuloksia).

Se, miten valtuustokausittaisen kertomuksen ja vuosittaisen raportin tekstikenttien sisällöt eroavat toisistaan, on kuvattu seuraavalla sivulla.

Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus:

Keskeisimmät havainnot ja arviointi paketista Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet ⓘ

Tähän kirjoitettava teksti ei näy hyväksyttävässä hyvinvointikertomuksessa

B *I* U | | Muotoilu

Valtuustokausittaisessa kertomuksessa arvioidaan kyseisen paketin sisältämää tietoa valtuustokauden eli pitemmän aikavälin näkökulmasta:

- Miten kuntalaiset voivat?
- Miten palvelujärjestelmä vastaa kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin?
- Millaisia muutoksia valtuustokauden aikana on tapahtunut?
- Onko kunnassa tehty päättyvällä valtuustokaudella jotain muutosten taustalla olevia tai niihin liittyneitä toimenpiteitä?
- Jos päättyvälle valtuustokaudelle on asetettu kyseiseen pakettiin liittyviä tavoitteita, miten tavoitteet on saavutettu?

Tähän tekstikenttään tulee kirjoittaa sekä vahvuuksia että huolenaiheita.

Vuosittainen raportti:

Keskeisimmät muutokset paketin Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima hyvinvointitiedossa ⓘ

Tähän kirjoitettava teksti ei näy hyväksyttävässä hyvinvointikertomuksessa

B *I* U | | Muotoilu

Vuosittaisessa raportissa arvioidaan kyseisen paketin sisältämää tietoa lyhyen aikavälin eli yhden vuoden näkökulmasta.

Arvioinnissa keskitytään **valtuustokausittaiseen kertomukseen kirjattujen tavoitteiden arviointiin vuosittaisen tiedon näkökulmasta:**

- Onko valtuustokausittaisessa kertomuksessa asetettu tähän pakettiin liittyviä tavoitteita?
- Millaisia valtuustokausittaisiin tavoitteisiin liittyviä muutoksia on tapahtunut (erityisesti kuntalaisten palveluissa)?
- Onko vuosittainen kehityssuunta valtuustokausittaisiin tavoitteisiin nähden oikea?
- Missä on tavoitteisiin nähden onnistuttu?
- Herääkö valtuustokausittaisiin tavoitteisiin nähden erityisiä huolenaiheita?

Yhteenvedon ja johtopäätösten kirjaaminen paketeista 1-6

**Suuntaa-antava ajoitus tämän kohdan työstämiselle:
Indikaattoritiedon yhteenvedo ja johtopäätökset ajoitetaan kunnan vuosikellossa huhti-toukokuulle. Tämän kohdan teksti liitetään osaksi tai sitä tarkastellaan osana kunnan arviointikertomusta, tilinpäätöstä ja/tai osavuosikatsauksia.**

Viimeisen indikaattoripaketin jälkeen on kohta *Yhteenvedo ja johtopäätökset*. **Tämä on ainoa osan I kohta, joka tulee näkymään hyväksyttävässä kertomuksessa / raportissa.** Siksi tämän kohdan kirjoittamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

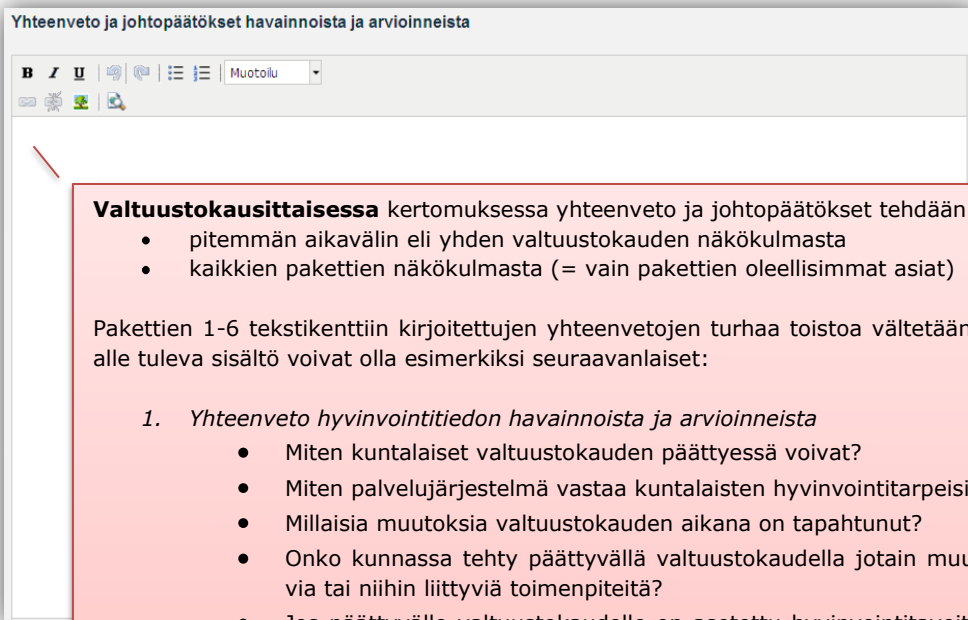
Valmistelijat kirjoittavat tähän tekstikenttään haluamansa otsikot, joiden alle yhteenvedo ja johtopäätökset kirjoitetaan. Teksti voidaan kirjoittaa yhtenä kokonaisuutena kaikista indikaattoripaketeista tai paketteihin jaoteltuna.

Tässä tekstikentässä tulee välttää pakettien 1-6 tekstikenttiin kirjoitettujen yhteenvedojen turhaa toistoa. Toiston välttämiseksi tähän kirjataan vain kyseisten pakettien oleellisimmat asiat, jotka on päätetty yhteisissä keskusteluissa valita kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta tärkeimmiksi. Numeerisen tiedon tarpeellisuutta ja mielekkyyttä tässä kohdassa kannattaa harkita lukijan eli esimerkiksi valtuutetun kannalta, sillä prosentti- ym. lukujen kirjaaminen tekstiin yleensä vaikeuttaa lukemista. Tarkkojen lukujen sijasta voidaan käyttää muuta ilmaisua, kuten esim. ”nuorten koettu terveydentila on heikentynyt merkittävästi” tai ”nuorten koettu terveydentila heikkenee huolestuttavasti”.

Tähän kohtaan kirjattavien asioiden valinta edellyttää aitoa poikkitoiminnallista keskustelua ja yhteistä priorisointia, joihin esimerkiksi kunnanvaltuutetut tulee osallistua. Valtuutetuille voi esimerkiksi ennen tämän kohdan kirjoittamista antaa lukutunnukset myös indikaattoripaketteihin ja niitä koskeviin sanallisiin yhteenvedoihin. Tätä yksityiskohtaista hyvinvointitietoa kannattaa käsitellä esimerkiksi valtuustoseminaarissa.

Se, miten valtuustokausittaisen kertomuksen ja vuosittaisen raportin tekstikenttien sisällöt eroavat toisistaan, on kuvattu seuraavilla sivuilla.

Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus:

Valtuustokausittaisessa kertomuksessa yhteenveto ja johtopäätökset tehdään

- pitemmän aikavälin eli yhden valtuustokauden näkökulmasta
- kaikkien pakettien näkökulmasta (= vain pakettien oleelliset asiat)

Pakettien 1-6 tekstikenttiin kirjoitettujen yhteenvetojen turhaa toistoa vältetään. Otsikointi ja niiden alle tuleva sisältö voivat olla esimerkiksi seuraavanlaiset:

1. *Yhteenveto hyvinvointitiedon havainnoista ja arvioinneista*

- Miten kuntalaiset valtuustokauden päättyessä voivat?
- Miten palvelujärjestelmä vastaa kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin?
- Millaisia muutoksia valtuustokauden aikana on tapahtunut?
- Onko kunnassa tehty päättyvällä valtuustokaudella jotain muutosten taustalla olevia tai niihin liittyviä toimenpiteitä?
- Jos päättyvälle valtuustokaudelle on asetettu hyvinvointitavoitteita, miten kyseiset tavoitteet on saavutettu?

2. *Hyvinvoinnin edistämisen ja palvelujärjestelmän vahvuudet ja voimavarat*

- Millaisia myönteisiä johtopäätöksiä edellisen yhteenvedon perusteella voidaan tehdä?
 - Missä kuntalaisilla menee hyvin?
 - Mitkä palvelut toimivat hyvin?
- Kirjataan luettelomaisesti eli mahdollisimman lyhyesti (esim. luettelomerkeillä).

3. *Hyvinvoinnin edistämisen ja palvelujärjestelmän kehittämisen painopistealueet ja kehittämiskohteet*

- Millaisia huolenaiheita kuntalaisten hyvinvoinnissa ja palvelujärjestelmässä on (= painopistealueet ja kehittämiskohteet)?
- Kirjataan luettelomaisesti eli mahdollisimman lyhyesti (esim. luettelomerkeillä)
- Tähän kohtaan kirjatusta kehittämiskohteista ja painopistealueista valitaan oleelliset, joihin kunnassa alkavalla valtuustokaudella pyritään vaikuttamaan ja joihin tulisi vaikuttaa ja varautua jo seuraavan vuoden talousarviossa.
- Tärkeimmiksi valitut kehittämiskohteet ja painopistealueet kopioidaan hyvinvointikertomuksen osan II kohtaan 5 eli hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmaan. Kyseisten taulukoiden tulee olla osana kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua.

Vuosittainen raportti:

Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi, yhteenveto ja johtopäätökset

B I U Muotoilu

Vuosittaisessa raportissa yhteenveto ja johtopäätökset

- koskevat valtuustokausittaiseen kertomukseen kirjattujen tavoitteiden arviointia
- tehdään lyhyemmän aikavälin eli yhden vuoden näkökulmasta
- tehdään kaikkien pakettien näkökulmasta (= vain pakettien oleelliset asiat)

Pakettien 1-6 tekstikenttiin kirjoitettujen yhteenvetojen turhaa toistoa vältetään. Otsikointi ja niiden alle tuleva sisältö voivat olla esimerkiksi seuraavanlaiset:

a) *Tilannekatsaus valtuustokausittaisten tavoitteiden toteutumiseen*

- Millaisia valtuustokausittaisiin tavoitteisiin liittyviä muutoksia on tapahtunut vuoden aikana?
- Onko vuosittainen kehityssuunta valtuustokausittaisiin tavoitteisiin nähden oikea?
- Missä on tavoitteisiin nähden onnistuttu?
- Herääkö valtuustokausittaisiin tavoitteisiin nähden erityisiä huolenaiheita?

b) *Muutokset hyvinvoinnin edistämisen vahvuuksiin, voimavaroihin, painopistealueisiin, kehittämiskohteisiin ja tavoitteisiin*

- Tässä vaiheessa palataan tarkastelemaan valtuustokausittaiseen kertomukseen kirjattuja vahvuuksia, voimavaroja, painopistealueita, kehittämiskohteita ja tavoitteita.
- Pohditaan, ovatko ne edelleen perusteltuja ja ajankohtaisia vai onko niitä tarvetta päivittää:
 - Onko kunnassa tapahtunut vuoden aikana jotakin merkittävää (esim. työttömyyden nopea nousu tai lasku), minkä vuoksi painopistealueita, kehittämiskohteita ja tavoitteita tulisi päivittää?
- Jos muutostarpeita ei ole, tätä otsikkoa ei tarvitse kirjoittaa.

Oppimiskokemusten ja evästysten kirjaaminen

Oppimiskokemuksia ja evästyksiä tulevalle valtuustolle kirjataan vain valtuustokausittaiseen hyvinvointikertomukseen.

Suuntaa-antava ajoitus tämän kohdan työstämiselle: Oppimiskokemukset ja evästykset kootaan ja kirjataan alkuvuoden aikana samassa yhteydessä, kun arvioidaan kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja päättyneelle valtuustokaudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Oppimiskokemuksia ja evästyksiä koskevaan tekstikenttään kirjataan mm. toimijoiden hiljaista eli kokemustietoa siitä, mitä päätyvältä valtuustokaudelta ja sen arvioinnista on opittu

- kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä
- asetettujen tavoitteiden arvioinnista
- tehtyjen toimenpiteiden arvioinnista ja vaikuttavuudesta (yleisesti ottaen esim. mikä toimii, mikä ei, mitä pitäisi jatkossa tehdä samoin ja mitä toisin).

Nämä opit ja evästykset ovat yhteneväisiä myös valtuuston toiminnasta vuosittain annettujen arviointikertomusten havaintojen kanssa.

Tämän "perinnön" kirjaamisen ansiosta keskeiset opit ja evästykset siirtyvät uudelle valtuustolle.

2. Keskeiset opit ja evästykset päätyvältä valtuustokaudelta

B I U   Muotoilu

Esim.

- Päätyvä valtuustokausi osoitti sen, että hyvinvointia on mitattu ja arvioitu pääosin sosiaali- ja terveyspainotteisesti. Mittareiden valintaa on nyt monipuolistettu siten, että... Tämä asettaa arvioinnille uusia haasteita, kuten sen, että mittareita ei ole suunniteltu hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Uusia mittareita tulisikin kehittää. Lisäksi tulisi lisätä kunnan omista tietojärjestelmistä saatavia mittareita.
- Hanke x osoitti, että syrjäytymiseen vaikuttaminen edellyttää... Vaikuttavuus on paras silloin, kun... Vaikuttavuutta heikentää se, jos...
- Peruskoulun opettajat kokevat, että toimintamalli Y on toimiva ja että sen jalkauttamista kannattaa jatkaa. Myös vanhemmilta on tullut kannustusta.
- Eri toimialueiden ja hallintokuntien yhteistyön tiivistäminen on ollut hyödyllistä ja sitä on edelleen hyvä edistää.

OSA II: Tulevan valtuustokauden suunnittelu ja tulevan vuoden suunnittelu

Kuntastrategian huomioiminen

Suuntaa-antava ajoitus tämän kohdan työstämiselle: Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset kirjoitetaan tai päivitetään ensimmäisen vuosikolmanneksen aikana eli tammi-huhtikuussa.

Voimassa oleva kuntastrategia linjaa hyvinvointikertomusta ja vuosittaista raportointia, ja toisaalta hyvinvointikertomus ja vuosittainen raportointi antavat pohjaa kuntastrategian päivittämiselle.

Hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin valmisteluvaiheessa on tärkeää tietää, millaisia kuntalaisen hyvinvointiin liittyviä painotuksia ja linjauksia kuntastrategia sisältää. Nämä painotukset ja linjaukset kirjoitetaan tai kopioidaan lyhyesti (esim. luettelona) tähän. Alla olevassa esimerkissä on näkymä Kuhmoisten hyvinvointikertomuksesta.

3. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset ⓘ

Hyvinvoinnin edistämisen painopistealueet

1. Hyvinvointia edistävä ympäristö
2. Mielenterveyden edistäminen ja päihteidenkäytön vähentäminen
3. Liikkumisen ja henkisen vireyden edistäminen
4. Terveellisen ravitsemuksen edistäminen
5. Köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen

Kuntastrategia ei muutu vuosittain, joten tämän kohdan otsikko näkyy ensisijaisesti vain valtuustokausittaisessa kertomuksessa. Vuosittaisessa raportissa otsikko on piilotettuna, mutta sen saa halutessaan avattua esimerkiksi strategian tarkastelua ja päivitystä varten.

Jos tämä kohta on täytetty valtuustokausittaisessa kertomuksessa, teksti siirtyy automaattisesti vuosittaiseen raporttiin ja seuraavaan valtuustokausittaiseen kertomukseen.

Tekstiä päivitetään tarvittaessa. Mahdollinen uusi kuntastrategia painotuksineen ja linjauksineen kirjataan tähän.

Ohjelmien ja suunnitelmien huomioiminen

Suuntaa-antava ajoitus tämän kohdan työstämiselle: Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset kirjoitetaan tai päivitetään ensimmäisen vuosikolmanneksen aikana eli tammi-huhtikuussa.

Kunnassa valmistellaan monenlaisia hyvinvoinnin edistämistä ohjaavia ohjelmia ja suunnitelmia, jotka tulee huomioida hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin valmistelussa. Tämän kokonaisuuden hahmottamiseksi tähän tekstikenttään kirjoitetaan ja linkitetään alkavan valtuustokauden aikana voimassa olevat ohjelmat ja suunnitelmat, jotka ohjaavat kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen suunnittelua ja toteutusta.

Tähän kirjattavia ohjelmia ja suunnitelmia voivat olla esimerkiksi rikosentorjuntaohjelma, vammais- tai vanhuspoliittinen ohjelma, liikenneturvallisuussuunnitelma, lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma ja perusturvapalvelujen palvelutarveselvitys. Osiota päivitetään tarvittaessa.

Kunnissa voi vielä olla ohjelmiksi ja suunnitelmiksi rinnastettavia erillisiä strategioita (muuta kuin kuntastrategia), jotka myös voidaan linkittää tähän kohtaan. Kuntaliitto kuitenkin suosittelee, että jatkossa kunnassa olisi vain yksi strategia eli kuntastrategia. Muut asiakirjat tulee nimetä esimerkiksi ohjelmiksi ja suunnitelmiksi.

Alla on esimerkki Lempäälän kunnan hyvinvointikertomuksesta. Näkymään mahtui vain osa työvälineeseen kirjatusta ohjelmista ja suunnitelmista. Tämä on osoitus siitä, että kokonaisuuden hahmottamiselle on kunnissa todellista tarvetta.

4. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat ⓘ

Lempäälässä on sekä oman kunnan osalta että osana Tampereen seutukuntaa laadittu useita asiakirjoja ja ohjelmia, joihin sisällytetyt tavoitteet ja niiden toteutuminen vaikuttavat kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin. Nämä asiakirjat ovat listattuina alla näkyvässä luettelossa. Asiakirjojen ja ohjelmien tavoitteet näkyvät kootusti liitteestä (liite 1).

Kunnan omat suunnitelmat:

- Lempäälän kuntastrategia 2012–2025 http://lempaala-fi-bin.directo.fi/@Bin/20744d12435e4ca4bd2e12930d496b61/1350548204/application/pdf/3691709/Lempäälän_kuntastrategia_2012-25_kunn.valt_marraskuu_2011.pdf
- Lempäälän elinkeinostrategia 2012–2016 http://www.lempaalankehitys.fi/site/assets/files/1253/12-16_elinkeinostrategia_nettiliite.pdf
- Lempäälän kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma 2010–2017. http://lempaala-fi-bin.directo.fi/@Bin/d331b2e5daf5f80f4e86cc399b4b046f/1362415924/application/pdf/3080626/Vesihuollon_kehittämissuunnitelma_2010.pdf
- Lempäälän pohjavesialueiden suojelusuunnitelma (2012–2016) http://lempaala-fi-bin.directo.fi/@Bin/5556ac6efdbce24ae33d1502ee87595a/1350549907/application/pdf/4191138/Lempäälän_Pohjavesialueiden_Suojelusuunnitelma_2012-2016.pdf
- Lempäälän kunnan turvallisuussuunnitelma 2009–2012
- Lempäälän vanhustyön strategia ja kehittämissuunnitelmat vuosille 2009–2025
- Lempäälän kunnan mielenterveys- ja päihdetyön kehittämissuunnitelma 2004–2015 <http://www.pshp.fi/download.aspx?ID=155&GUID={77CA790E-1421-4E0E-963C-823E07F6BB93}> ; toimenpideohjelman tarkistus 2007–2015
- Lempäälän kunnan liikuntapoliittinen ohjelma 2007–2015 <http://lempaala-fi-bin.directo.fi/@Bin/0dfc7072f992b3d1ceccda0e39f7cf9e2/1350549382/application/pdf/1635395/lpo.pdf>

Ohjelmat ja suunnitelmat eivät välttämättä muutu vuosittain, joten tämä otsikko näkyy ensisijaisesti vain valtuustokausittaisessa kertomuksessa. Vuosittaisessa raportissa otsikko on piilotettuna, mutta sen saa halutessaan avattua esimerkiksi tekstin tarkastelua ja päivytystä varten.

Jos tämä kohta on täytetty valtuustokausittaisessa kertomuksessa, teksti siirtyy automaattisesti vuosittaiseen raporttiin ja seuraavaan valtuustokausittaiseen kertomukseen.

Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä

**Suuntaa-antava ajoitus tämän kohdan työstämiselle:
Kuluvan vuoden elo-marraskuu on suunnitelman työstämisen aikaa.
Joulukuussa tehdään käyttösuunnitelmatasoinen tarkennus ja hyväksyntä.
Alkavan vuoden tammi-helmikuussa käyttösuunnitelma viedään toteutukseen.**

Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen osan I *Yhteenveto ja johtopäätökset* -kohtaan kirjattiin tärkeimmiksi valitut painopistealueet ja kehittämiskohteet, jotka perustuivat kuntalaisten hyvinvointia ja palveluja koskevaan tietoon. Kyseiset painopistealueet ja kehittämiskohteet kopioidaan tähän kohtaan, ja niiden pohjalle rakennetaan hyvinvoinnin edistämissuunnitelma.

Suunnitelman tekemisessä huomioidaan hyvinvointitiedon lisäksi osaan II kirjatut kuntastrategian linjat. Lisäksi suunnitelman valmistelussa hyödynnetään osaan II kirjattuja hyvinvoinnin edistämisen ohjelmia ja suunnitelmia, jotta

- laaja hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuus hahmottuisi aiempaa paremmin
- jo aiemmin tehty työ tulisi huomioiduksi
- vältetään päällekkäistä työtä.

Suunnitelma kirjataan taulukon muotoon. **Valmiiden taulukoiden tulee olla osana kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että niitä hyödynnetään esimerkiksi kunnan ja/tai toimialojen käyttösuunnitelmien tekemisessä.** Näin tuetaan sitä, että hyvinvointikertomuksen ja vuosittaisen raportin sisältämä suunnitelma toteutuu käytännön toiminnan tasolla.

Taulukkoon kirjataan ensin yksi hyvinvoinnin edistämisen painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet. Tämän jälkeen kirjataan kyseiseen painopistealueeseen / kehittämiskohteisiin liittyvät

- tavoitteet
 - yksi tavoite per rivi
- tavoitetta tukevat toimenpiteet ja niiden vastuutaho tai -tahot (toimialat tai muut vastaavat)
 - kirjataan kyseistä tavoitetta koskevalle riville
- toimenpiteisiin liittyvät resurssit
 - kirjataan kyseistä tavoitetta koskevalle riville
- tavoitteita ja toimenpiteitä arvioivat mittarit
 - kirjataan kyseistä tavoitetta koskevalle riville.

Tämän jälkeen valmistelijat voivat lisätä uuden painopistealueen / kehittämiskohteen ja toistaa edellä kuvatun prosessin. Valmistelijat päättävät itse, kuinka monta painopistettä / kehittämiskohdetta suunnitelmaan kirjataan.

Painopistealue, kehittämiskohde ja tavoitteet

Painopistealue on hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä päämäärä, kuten esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisy. **Kehittämiskohde** on painopistealuetta suppeampi asia, johon vaikuttamalla pyritään vaikuttamaan myönteisesti painopistealueeseen. Esimerkiksi syrjäytymistä voidaan ehkäistä (= painopistealue) edistämällä lapsiperheiden varhaista tukea (= kehittämiskohde).

Painopisteiden ja kehittämiskohteiden erottaminen toisistaan voi tuntua keinotekoiselta, joten ne kirjataan samalle riville. Painopisteet ja kehittämiskohteet voidaan halutessa kirjoittaa erillisinä asioina samalle riville.

1) Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet

Tavoitteet	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Nuorisotyöttömyys on vuonna 2016 laskenut 10 prosenttiin.	Toimenpide 1 (sivistystoimi) Toimenpide 2 (sosiaali- ja terveystoimi) Toimenpide 3 (kulttuuritoimi)	Hanke A Investoinnit B ja C Yhteistyö yritysten kanssa	Nuorisotyöttömyys
Vuonna 2016 nuorten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden esiintyvyyden nousu on pysähtynyt tai kääntynyt laskuun.	Toimenpide 1 (sivistystoimi) Toimenpide 2 (sosiaali- ja terveystoimi) Toimenpide 3 (sosiaali- ja terveystoimi) Toimenpide 4 (ympäristötoimi)	Yhteistyö seurakunnan ja järjestöjen D ja E kanssa Projektit F ja G	Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16-24-vuotiaat
Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on laskenut viiteen prosenttiin.	Toimenpide 1 (sivistystoimi) Toimenpide 2 (sivistystoimi) Toimenpide 3 (sosiaali- ja terveystoimi)		Koulutuksen ulkopuolelle jääneet

Tavoitteet ovat kuntalaisten hyvinvointiin sekä kunnan toimintaan ja talouteen liittyviä tavoitteita, joiden avulla painopistealueisiin ja kehittämiskohteisiin pyritään vaikuttamaan.

Tavoitteet kirjataan sellaiseen muotoon, että niiden saavuttamista voidaan arvioida (esimerkiksi "nuorisotyöttömyys on vuonna 2016 enintään 5 prosenttia").

Toimenpiteet, vastuutahot, resurssit ja arviointimittarit

Toimenpiteiksi kirjataan käytännönläheisiä toimenpiteitä, joilla kyseessä oleva tavoite pyritään saavuttamaan (esimerkiksi nuorten työpajatoiminnan tehostaminen, sosiaalityöntekijän toimen perustaminen, *Toimiva lapsi ja perhe* -toimintamallin käyttöönotto).

Toimenpiteen kirjaamisen jälkeen kirjoitetaan **toimenpiteen vastuutaho** (esimerkiksi opetus- ja kulttuuri-toimi, ympäristö- ja tekninen toimi tai kaikki toimialat).

Toimenpiteitä kirjataan vielä yksityiskohtaisemmin kunnan ja/tai toimialojen käyttösuunnitelmiin. Käyttösuunnitelmien tulee tukea hyvinvointikertomusta ja kuntastrategiaa.

1) Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet ①			
Nuorten syrjäytymisen ehkäisy			
Tavoitteet ①	Toimenpiteet ja vastuutaho ①	Resurssit ①	Arviointimittarit ①
Nuorisotyöttömyys on vuonna 2016 laskenut 10 prosenttiin.	Toimenpide 1 (sivistystoimi) Toimenpide 2 (sosiaali- ja terveystoimi) Toimenpide 3 (kulttuuritoimi)	Hanke A Investoinnit B ja C Yhteistyö yritysten kanssa	Nuorisotyöttömyys
Vuonna 2016 nuorten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden esiintyvyyden nousu on pysähtynyt tai kääntynyt laskuun.	Toimenpide 1 (sivistystoimi) Toimenpide 2 (sosiaali- ja terveystoimi) Toimenpide 3 (sosiaali- ja terveystoimi) Toimenpide 4 (ympäristötoimi)	Yhteistyö seurakunnan ja järjestöjen D ja E kanssa Projektit F ja G	Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16-24-vuotiaat
Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on laskenut viiteen prosenttiin.	Toimenpide 1 (sivistystoimi) Toimenpide 2 (sivistystoimi) Toimenpide 3 (sosiaali- ja terveystoimi)		Koulutuksen ulkopuolelle jääneet

Resursseilla tarkoitetaan erilaisia resursseja, joilla tavoitteet pyritään saavuttamaan ja toimenpiteet toteuttamaan:

- Taloudelliset resurssit
- Henkilöstö
- Tilat
- Hankkeet ja projektit
- Ohjelmat ja suunnitelmat
- Investoinnit
- Verkostot ja kumppanuudet (esimerkiksi järjestöt, yritykset ja seurakunnat)

Tässä kohdassa tulee miettiä erityisesti sitä, ovatko resurssit riittävät haluttujen toimenpiteiden toteuttamiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Jos eivät ole, toimenpiteitä ja tavoitteita täytyy muokata realistisiksi.

Arviointimittarit ovat indikaattoreita, määrällisiä tai laadullisia mittareita, ilmiön kuvauksia tai muita keinoja, joiden avulla tavoitteiden saavuttamista ja niiden eteen tehtyjä toimenpiteitä tullaan mittaamaan ja arvioimaan (esim. nuorten työpajatoimintaan osallistuneiden määrä, nuorisotyöttömyyslukemat, asiakaspalaute).

Suunnittelutaulukon täyttämisen erot valtuustokausittaisen kertomuksen ja vuosittaisen raportin välillä

Suunnittelutaulukon täyttämiseen vaikuttaa se, onko kyseessä valtuustokausittainen kertomus vai vuosittainen raportti. Seuraavilla sivuilla kuvaillaan valtuustokausittaisen kertomuksen ja vuosittaisen raportin eroja kohta kohdalta.

YLEINEN KUVAUS VALTUUSTO- JA SUUNNITTELUKAUSITTAISESTA SUUNNITELMASTA:

Valtuusto- ja suunnittelukausittaiseen suunnitelmaan kirjataan **koko valtuustokautta koskeva pitkän aikavälin suunnitelma:**

- Suunnitelma sisältää valtuustokauden kaikkia vuosia koskevia tavoitteita, toimenpiteitä ja vastuutahoja sekä resursseja.
- Tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot sekä resurssit ovat suurempia ja laajempia kuin vuosittaisen raportin suunnitelmassa. Tämän vuoksi ne kirjataan yleisemmällä tasolla.
- Arviointimittarit mittaavat toimenpiteiden vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä, jolloin niissä näkyvä muutos voi viedä pitempään kuin vuoden.

1) Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet ⓘ			
Nuorten syrjäytymisen ehkäisy			
Tavoitteet ⓘ	Toimenpiteet ja vastuutaho ⓘ	Resurssit ⓘ	Arviointimittarit ⓘ

YLEINEN KUVAUS VUOSITTAISEN RAPORTIN SUUNNITELMASTA:

Koska valtuustokausittaisen kertomuksen sisältämä suunnitelma ohjaa vuosittaisen raportin tekemistä, se **kopioituu automaattisesti vuosittaisen raportin sisältämän suunnitelman pohjaksi** (jos kunta on tehnyt valtuustokausittaisen suunnitelman ennen vuosittaisen suunnitelman tekoa). **Tekstejä voi kuitenkin muokata** vuosittaiseen raporttiin sopivaksi.

Vuosittaisen raportin sisältämään suunnitelmaan kirjataan seuraavaa vuotta koskeva lyhyen tähtäimen suunnitelma:

- Suunnitelma tukee koko valtuusto- ja suunnittelukaudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja painopistealueiden ja kehittämiskohteiden kehittämistä.
- Toimenpiteet ja vastuutahot, resurssit ja arviointimittarit ja mahdollisesti myös tavoitteet ovat konkreettisempia, tarkempia ja rajatumpia kuin valtuustokausittaisessa kertomuksessa.

PAINOPISTEALUEET JA KEHITTÄMISKOHTEET:

Valtuustokausittaisen kertomuksen painopistealueet ja kehittämiskohteet ovat pitkän tähtäimen päämääriä, jotka koskevat myös jokaista valtuustokauden vuotta. Tämän vuoksi **amat painopistealueet ja kehittämiskohteet käyvät yleensä myös vuosittaisen raportin suunnitelmiin**. Siksi valtuustokausittaiseen kertomukseen tehdyn suunnitelman painopistealueet ja kehittämiskohteet kopioituvat automaattisesti vuosittaisen raportin suunnitelmaan (jos kunta on tehnyt valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen ennen vuosittaista raporttia).

Joskus vuoden aikana voi tapahtua merkittäviä muutoksia, kuten nopeasti lisääntynyt työttömi- en määrä irtisanomisista johtuen. Tällaisissa tilanteissa valtuusto- ja suunnittelukausittaisia painopistealueita ja kehittämiskohteita on päivitettävä ja muokattava vuosittaisessa raportissa. **Vuosittaisessa raportissa painopistealueita ja kehittämiskohteita voidaan tilanteen niin vaatiessa tarkentaa, lisätä tai kohdentaa uudelleen.**

1) Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet i

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy

Tavoitteet i	Toimenpiteet ja vastuutaho i	Resurssit i	Arviointimittarit i
---	---	--	--

TAVOITTEET:

Valtuustokausittaisen kertomuksen sisältämän suunnitelman tavoitteet **kopioituvat automaattisesti vuosittaiseen raporttiin** (jos kunta on tehnyt valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen ja siihen liittyvän suunnitelman ennen vuosittaisen raportin tekoa). **Tavoitteita voi kuitenkin halutessaan muokata (muun muassa tarkentaa) vuosittaiseen raporttiin sopivaksi.**

Valtuustokausittaisen kertomuksen

- tavoitteet ovat yleisemmällä tasolla olevia kuin vuosittaisen raportin tavoitteet
- tavoitteiksi sopivia tavoitteita arvioidaan usein mittareilla, joissa näkyvä muutos vie pidempään kuin vuoden.

Vuosittaisen raportin yhteydessä

- valmistelijat pohtivat, mitä valtuustokausittaisen kertomuksen tavoitteita on tarpeen tarkentaa erillisillä, seuraavaa vuotta koskevilla (käyttösuunnitelmatasoisilla) tavoitteilla
- on tärkeää, että vuosittaiset tavoitteet tukevat valtuustokausittaisen kertomuksen tavoitteiden saavuttamista ja hyvinvointitiedosta johdettuja palvelutarpeita.

TOIMENPITEET JA VASTUUTAHOT:

Valtuustokausittaisen kertomuksen sisältämän suunnitelman toimenpiteet **kopioituvat automaattisesti vuosittaiseen raporttiin** (jos kunta on tehnyt valtuustokausittaisen kertomuksen ennen vuosittaisen raportin tekoa). Toimenpiteitä **voi kuitenkin muokata vuosittaiseen raporttiin sopivaksi**.

Valtuustokausittaisen kertomuksen yhteydessä on keskeistä

- pohtia, millä toimenpiteillä valtuusto- ja suunnittelukausittaiset tavoitteet saavutetaan
- pohtia, mikä toimiala on vastuussa toimenpiteiden toteutumisesta
- kirjata toimenpiteet ja vastuutahot yleisemmällä tasolla oleviksi kuin vuosittaisen raportin toimenpiteet ja vastuutahot.

Vuosittaisen raportin yhteydessä valmistelijat pohtivat, mitä toimenpiteitä ja kenen toimesta seuraavana vuonna tulisi tehdä, jotta valtuusto- ja suunnittelukausittaiset ja / tai seuraavaa vuotta koskevat tavoitteet saavutetaan: Suunnitelmaan kirjataan

- toimenpiteitä, jotka tukevat valtuusto- ja suunnittelukausittaisten tavoitteiden saavuttamista ja hyvinvointitiedosta johdettuja palvelutarpeita.
- käyttösuunnitelmatasolla olevia toimenpiteitä eli ne ovat tarkempia, käytännönläheisempiä ja rajatumpia kuin valtuusto- ja suunnittelukausittaiset toimenpiteet.

Valmistelussa kannattaa tehdä tiivistä **yhteistyötä käyttösuunnitelmista vastaavien tahojen kanssa**. Käyttösuunnitelmat ja hyvinvointikertomuksen suunnittelutaulukot tulee sovittaa yhteen ja turhaa päällekkäisyyttä kannattaa välttää: Toimenpiteet voidaan kirjata yksityiskohtaisemmin kunnan ja/tai toimialojen käyttösuunnitelmiin kuin hyvinvointikertomukseen ja vuosittaiseen raporttiin.

1) Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy

Tavoitteet 	Toimenpiteet ja vastuutaho 	Resurssit 	Arviointimittarit

RESURSSIT:

Valtuustokausittaisen kertomuksen sisältämän suunnitelman resurssit **kopioituvat automaattisesti vuosittaiseen raporttiin** (jos kunta on tehnyt valtuustokausittaisen kertomuksen ennen vuosittaisen raportin tekoa). Resursseja **voi kuitenkin muokata vuosittaiseen raporttiin sopivaksi**.

Valtuustokausittaisen kertomuksen resurssit ovat yleisemmällä tasolla olevia kuin vuosittaisessa raportissa.

Vuosittaisen raportin resurssit

- kirjataan tarkemmalla, käyttösuunnitelmatason tarkkuudella
- määritellään konkreettisina lukuina, määrinä jne.
- tukevat myös valtuusto- ja suunnittelukausittaisten tavoitteiden saavuttamista ja hyvinvointitiedosta johdettuja palvelutarpeita.

1) Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet ⓘ			
Nuorten syrjäytymisen ehkäisy			
Tavoitteet ⓘ	Toimenpiteet ja vastuutaho ⓘ	Resurssit ⓘ	Arviointimittarit ⓘ

ARVIOINTIMITTARIT:

Valtuustokausittaisen kertomuksen sisältämään suunnitelmaan kirjataan ensisijaisesti indikaattoreita / mittareita / menetelmiä tms.,

- joiden avulla voidaan arvioida koko valtuustokaudelle asetettuja tavoitteita
- jotka mittaavat / arvioivat toimenpiteiden vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä
- joissa näkyvä muutos vie yleensä pitempään kuin vuoden.

Vuosittaiseen raporttiin kirjattavat indikaattorit / mittarit / menetelmät tms.

- voivat olla osittain samoja kuin valtuustokausittaisessa kertomuksessa
- ovat erityisesti indikaattoreita / mittareita / menetelmiä, jotka mittaavat / arvioivat tarkemmin tavoitteiden saavuttamista ja toimenpiteiden vaikuttavuutta vuositasolla
- ovat mahdollisimman tarkkoja ja reaaliaikaisia
- reagoivat muutoksiin nopeammin kuin valtuusto- ja suunnittelukausittaisen suunnitelman indikaattorit.

Arviointimittarit **voivat olla myös laatua mittaavia, kunnassa luotuja omia mittareita ja omaa koottua hyvinvointitietoa.**

Kaksi esimerkkiä suunnitelmataulukon eroista valtuustokausittaisessa kertomuksessa ja vuosittaisessa raportissa

Painopistealue / Kehittämiskohde: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy / Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden tukeminen				
	Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaht	Resurssit	Arviointimittarit
<i>Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus 2013–2016</i>	Peruskoulun jälkeen toisen asteen koulutukseen tai oppisopimuskoulutukseen sijoittuneiden määrä on vähintään 98 %. ¹	<ul style="list-style-type: none"> Etsivän nuorisotyön käyttöönotto ja vakiinnuttaminen → Työn kohdentuminen koulutuksen ulkopuolelle jääneisiin ja koulutuksen keskeyttäneisiin nuoriin (opetus-, nuoris-, sosiaali- ja terveystoimi) Opintojen ohjauksen ja kymppiluokkatoiminnan vahvistaminen (opetustoimi)¹ 	Etsivä nuorisotyö: <ul style="list-style-type: none"> Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä tuki etsivä-työparin palkkaamiseen → Kunnalta myös omaa panostusta Yhteistyön tiivistäminen työpajojen ja koulutusorganisaatioiden kanssa 	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–25-vuotiaat, % Etsivä nuorisotyö valtuustokaudella: <ul style="list-style-type: none"> Yhteydenotot nuoriin, lkm Tavoitetut nuoret, lkm Toimenpiteissä olevat nuoret, lkm Toimenpiteistä kieltäytyneet nuoret, lkm Toimenpiteet keskeyttäneet nuoret, lkm Nuorten kokemukset Etsivien kokemukset Yhteistyötahojen kokemukset Opintojen ohjaus ja kymppiluokkatoiminta: <ul style="list-style-type: none"> <i>Toimintaa koskevia valtuustokausittaisia mittareita kirjattaisiin tähän</i>
<i>Vuosittainen raportti 2014</i>	Etsivä nuorisotyö on käynnistynyt. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrän kasvu on taittunut tai kääntynyt laskuun. ²	Etsivä nuorisotyö: <ul style="list-style-type: none"> Tukihakemus opetus- ja kulttuuriministeriölle Etsivä-työparin palkkaaminen ja koulutus (+ myöhemmin vakinaistaminen) Etsivä-toiminnan käynnistyminen Yhteistyön aloittaminen Puolustusvoimien <i>Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen</i> -toimintamallin kanssa Palautejärjestelmän kehittäminen kokemusasiantuntijan kanssa 	Etsivä nuorisotyö: <ul style="list-style-type: none"> Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä tuki x € Kaksi kokoaikaista etsivää Yhteistyö <i>Time Out!</i> -toimintamallin kanssa Kolme toiminnassa mukana ollutta nuorta kokemusasiantuntijaksi 	Etsivä nuorisotyö -toiminnan arviointi vuosina 2013 ja 2014: <ul style="list-style-type: none"> Etsivä-työparin koulutus, h Etsivien työnohjaus, h Yhteydenotot nuoriin, lkm Tavoitetut nuoret, lkm Toimenpiteissä olevat nuoret, lkm Toimenpiteistä kieltäytyneet nuoret, lkm Toimenpiteet keskeyttäneet nuoret, lkm Nuorten kokemukset Etsivien kokemukset Yhteistyökokemukset <i>Time Out!</i> -toimintamallista Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–25-vuotiaat, %
<i>Vuosittainen raportti 2015</i>	Etsivä nuorisotyö toimii vakiintuneesti. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on kääntynyt laskuun. ²	Etsivä nuorisotyö: <ul style="list-style-type: none"> Aktiivinen etsivä-toiminta Toiminnan kehittäminen palautteen perusteella Yhteistyö <i>Time Out!</i> -toimintamallin kanssa 	Etsivä nuorisotyö: <ul style="list-style-type: none"> Samat kuin edellä. 	Etsivä nuorisotyö -toiminnan arviointi vuosina 2014 ja 2015: <ul style="list-style-type: none"> Samat kuin edellä.

¹ Tässä esimerkissä valtuustokausittaisessa kertomuksessa on vain yksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyä koskeva tavoite ja vain kaksi kyseistä tavoitetta koskevaa toimenpidettä. Todellisuudessa tavoitteita ja toimenpiteitä on yleensä huomattavasti enemmän.

² Tässä esimerkissä asetetaan vuosittaiset, erilliset tavoitteet, jotka tukevat ja täsmentävät valtuustokausittaisia tavoitteita.

Painopistealue / Kehittämiskohde: Fyysiseen aktiivisuuteen kannustava ympäristö				
	Tavoite ^{1, 2}	Toimenpiteet ja vastuutahtot ¹	Resurssit	Arviointimittarit
Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus 2013–2016	Työ- ja koulumatkojaan jalan tai pyörällä tai muulla liikuntavälineellä liikkuen kulkevien kuntalaisten osuus on 50 % (eli lisääntynyt 20 prosentilla).	<ul style="list-style-type: none"> Taajamien kevyen liikenteen väylien ja pyöräparkkien ylläpito ja kehittäminen (yhdyskuntatoimi) 	<ul style="list-style-type: none"> Yhteistyötahoina kolmannen sektorin toimijat, työnantajat, koulut, päiväkodit 	<ul style="list-style-type: none"> Pyöräilyt kilometrit (kysely 2013 ja 2016) Kevyen liikenteen väylien pituus, km Kevyen liikenteen väylien kuntoa koskeva asiakaspalaute ³
Vuosittainen raportti 2014		<ul style="list-style-type: none"> ”Pyöräilyideakilpailu” Kuntalaisille avoin keskustelutilaisuus pyöräilyideakilpailun tuloksista Pyöräilyn edistämishojelman laatiminen (yhdyskuntatoimi) 	<ul style="list-style-type: none"> Yksi viranhaltija puolipäiväiseksi pyöräilykoordinaattoriksi Yhteistyö luonnonsuojelu-, liikunta- ja terveysyhdistysten kanssa Yhteistyö työnantajien kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> Pyöräilyideakilpailuun vastanneiden määrä per kuntalaisten määrä Keskustelutilaisuuteen osallistuneiden määrä kehittämissideoiden määrä Pyöräilyn edistämishojelman laatiminen: onko laadittu? ⁴
Vuosittainen raportti 2015		<ul style="list-style-type: none"> Tähän kirjataan toimenpiteet ja vastuutahtot, jotka on määritelty pyöräilyn edistämishojelmassa 	<ul style="list-style-type: none"> Tähän kirjataan pyöräilyn edistämishojelmaan liittyviä resursseja 	<ul style="list-style-type: none"> Tähän kirjataan mittareita, jotka arvioivat pyöräilyn edistämishojelman toimenpiteiden toteutumista vuositasolla ⁴
Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus 2016–2020	Onko tavoite Työ- ja koulumatkojaan jalan tai pyörällä tai muulla liikuntavälineellä liikkuen kulkevien kuntalaisten osuus on 50 % saavutettu?	<ul style="list-style-type: none"> Onko taajamien kevyen liikenteen väyliä ja pyöräparkkeja ylläpidetty ja kehitetty? 	<ul style="list-style-type: none"> Olivatko resurssit riittävät tavoitteeseen nähden? 	<ul style="list-style-type: none"> Pyöräilyt kilometrit (kysely 2013 ja 2016) Kevyen liikenteen väylien pituus, km Kevyen liikenteen väylien kuntoa koskeva asiakaspalaute ³

¹ Tässä esimerkissä valtuustokausittaisessa kertomuksessa on vain yksi fyysiseen aktiivisuuteen kannustavaa ympäristöä koskeva tavoite ja vain yksi kyseistä tavoitetta koskeva toimenpide. Todellisuudessa tavoitteita ja toimenpiteitä on yleensä huomattavasti enemmän.

² Tässä esimerkissä ei ole asetettu erikseen vuosittaisia tavoitteita kuten edellisen sivun esimerkissä. Kaikki vuosittaiset toimenpiteet tähtäävät valtuustokausittaisen tavoitteen saavuttamiseen, jolloin vuosittaisia, erillisiä tavoitteita ei ole välttämätöntä asettaa.

³ Valtuustokausittaisen kertomuksen arviointimittarit keskittyvät valtuustokausittaisen tavoitteen ja sitä koskevan valtuustokausittaisen toimenpiteen arviointiin. Arviointi siitä, saavutettiinkö valtuustokausittainen tavoite, tehdään tässä esimerkissä vasta seuraavassa valtuustokausittaisessa kertomuksessa (vuosille 2017–2020).

⁴ Vuosittaisen raportin arviointimittarit keskittyvät vuosittaisten toimenpiteiden arviointiin, eivät valtuustokausittaisen tavoitteen arviointiin.

Suunnittelutaulukon työstäminen

Suunnittelutaulukkoa työstetään ja muokataan *Muokkaa suunnittelutaulukkoa* -linkin kautta avautuvalla sivulla.

5. Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä alkavalla valtuustokaudella

[Muokkaa suunnittelutaulukkoa](#)

1) Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy

Tavoitteet	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Nuorisotyöttömyys on vuonna 2016 laskenut 10 prosenttiin.	Toimenpide 1 (sivistystoimi) Toimenpide 2 (sosiaali- ja terveystoimi) Toimenpide 3 (kulttuuritoimi)	Hanke A Investoinnit B ja C Yhteistyö yritysten kanssa	Nuorisotyöttömyys

Yleisiä ohjeita:

- Pidä taulukkoon kirjattavat tekstit mahdollisimman informatiivisina, mutta silti lyhyinä (esim. luettelomaisina).
- Jokaiselle painopistealueelle / kehittämiskohteelle tehdään oma taulukkonsa *Lisää painopistealue* -näppäimen avulla. Näppäin löytyy sivun alaosasta.
- Lisää jokaiselle tavoitteelle oma rivinsä taulukon alapuolella olevasta *Lisää rivi* -näppäimestä.
- Yhdelle tavoitteelle voi kirjoittaa useita siihen tähtääviä toimenpiteitä ja niiden vastuutahoja, resursseja ja arviointimittareita.

– Poista yllä olevat tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja arviointimittarit
+ Lisää rivi
Lisää painopistealue

OSA III Valtuustokäsittely

Hyväksyminen osaksi kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa

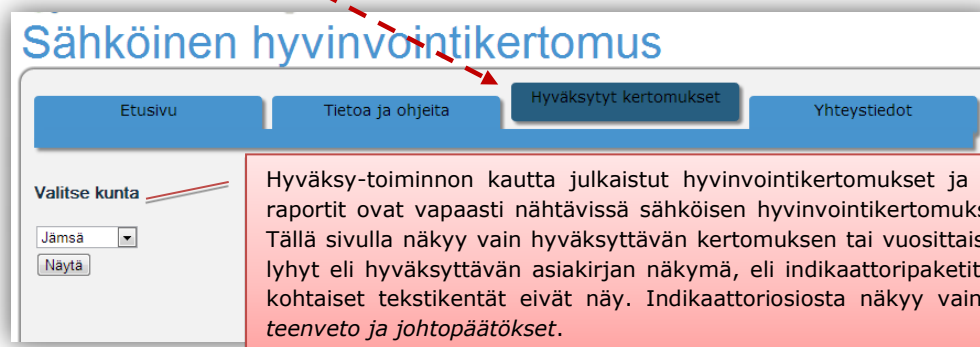
Suuntaa-antava ajoitus tämän kohdan työstämiselle: Kunnanvaltuusto hyväksyy valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen tai vuosittaisen raportin osaksi kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa joulukuussa.

Hyvinvointikertomus ja vuosittainen raportti sekä niiden sisältämät hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmat ovat asiakirjoja valmistelleen hyvinvointiryhmän tai muun vastaavan ehdotuksia. Ehdotus valmistellaan kunnanvaltuustoa varten, ja kunnanvaltuuston tulee hyväksyä se toiminta- ja taloussuunnitelman ja talousarviokäsittelyn yhteydessä. Suunnitelmaa hyödynnetään suoraan kunnan talous- ja toimintasuunnitelmassa sekä käyttösuunnitelmissa.

Tässä kohdassa olevaan tekstikenttään kirjataan

- se päivämäärä, jolloin valtuusto on virallisesti hyväksynyt kyseisen hyvinvointikertomuksen tai vuosittaisen raportin
- valtuuston kokouksen asialistan hyvinvointikertomusta tai vuosittaista raporttia koskeva pykälänumero.

Kun valtuusto on hyväksynyt asiakirjan, pääkäyttäjä painaa kohtaa *Hyväksy*. Tämän seurauksena hyvinvointikertomus tai vuosittainen raportti julkaistaan www.hyvinvointikertomus.fi -sivun välilehdessä *Hyväksytyt kertomukset*.

Hyväksy-toiminnon kautta julkaistut hyvinvointikertomukset ja vuosittaiset raportit ovat vapaasti nähtävissä sähköisen hyvinvointikertomuksen sivuilla. Tällä sivulla näkyy vain hyväksyttävän kertomuksen tai vuosittaisen raportin lyhyt eli hyväksyttävän asiakirjan näkymä, eli indikaattoripaketit ja paketti-kohtaiset tekstikentät eivät näy. Indikaattoriosiosta näkyy vain kohta *Yhteenveto ja johtopäätökset*.

Hyvinvointikertomuksen tai vuosittaisen raportin tulostaminen

Työvälineen muokkaustilan oikeassa yläkulmassa sijaitsevan *Tulostusversio* -linkin kautta käyttäjä voi tulostaa hyvinvointikertomuksen tai vuosittaisen raportin.

Linkin kautta avautuvalla sivulla käyttäjä voi valita kolmesta tulostusvaihtoehdosta: Tulosta

1. vain hyväksyttävän asiakirjan näkymä
2. hyväksyttävän asiakirjan näkymä JA indikaattoripaketit (ja käyttäjien mahdollisesti valitsemat trendikuviot)
3. hyväksyttävän asiakirjan näkymä JA indikaattoripaketit (ja käyttäjien mahdollisesti valitsemat trendikuviot) JA pakettikohtaiset sanalliset yhteenvedot

Kun käyttäjä on klikannut haluamaansa vaihtoehtoa, ruutuun avautuu tulostettavan version näkymä. Tätä näkymää ei vielä kannata suoraan tulostaa. Jotta mahdollisten indikaattoripakettien liikennevalovärit näkyisivät myös paperilla, suosittelemme käyttäjiä toimimaan seuraavalla, valitettavasti vielä hieman kankealla tavalla:

- Paina hiiren oikeaa näppäintä ja valitse toiminto *Valitse kaikki*, joka maalaa koko sivuston sisällön sinisellä. Vaihtoehtoisesti voit maalata vain ne kohdat, jotka haluat tulostaa.
- Vie hiirellä osoitin jonkin sinisen maalikohdan päälle ja paina hiiren oikeaa näppäintä. Valitse *Kopioi*.
- Avaa uusi Word-tiedosto. Vie hiiren osoitin tiedoston alkuun.
- Paina hiiren oikeaa näppäintä. Valitse *Liitä*. Maalattu sisältö ilmestyy Word-tiedostoon.
- Muokkaa asiakirjan ja tekstin asetuksia Wordissä haluamallasi tavalla.

Tulostusvaihtoehtojen kohdissa 2 ja 3 viitataan käyttäjien mahdollisesti valitsemiin trendikuvioihin. Hyväksyttävän asiakirjan näkymässä ei näy indikaattoreita eikä niiden trendikuvioita, koska näkymä on haluttu pitää mahdollisimman lyhyenä. Siksi hyväksyttävän asiakirjan näkymässä näkyy vain indikaattoritiedon pohjalta kirjoitettu sanallinen *Yhteenveto ja johtopäätökset* -kohta.

Valmisteluprosessin ohjeellisessa aikataulutuksessa (sivulla 6) suositellaan, että indikaattoritietoa käsitellään kunnanhallituksessa ja -valtuustossa jo keväällä eli paljon ennen tilaisuutta, jossa hyvinvointikertomus tai vuosittainen raportti hyväksytään. Näissä tilaisuuksissa voi olla tarpeen esittää trendikuvioita niistä indikaattoreista, jotka hyvinvointiryhmä tai muu valmistelusta vastaava taho katsoo merkitykselli-

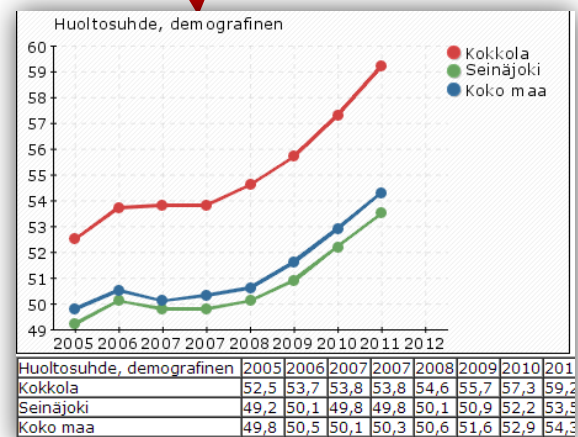
siksi. Halutut trendikuviot saadaan osaksi esimerkiksi valtuutetuille tai kunnanhallituksen jäsenille tulostettavaa dokumenttia seuraavalla tavalla:

- Mene muokkaustilassa kohtaan *Indikaattoreiden asetukset*.
- Mene haluamasi paketin ja indikaattorin kohdalle.
- Laita rasti oikealla olevaan *Tulosta*-sarakkeeseen tulostettavan indikaattorin kohdalle.
- Kyseisen indikaattorin trendikuvio tulostuu paperiversioon, kun valitset *Tulostusversio*-kohdassa kohdan 2 tai 3.

Paketti 1: Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

V1 = Seinäjoki
V2 = Koko maa

Arvota	Teema	Perusindikaattori	Kokkola		V1	V2	Tulosta
			Arvo	Muutos	Sein	Koko	
↑	Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Huoltosuhte, demografinen (2012) Info	59,2	↑↑	53,5	54,3	☒
↑	Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Koulutustasomittain (2011) Info	316	↑	354	340	☐

Internet-linkki kertomukseen

Esimerkiksi kunnanvaltuutetut saattavat haluta katsella hyvinvointikertomusta tai vuosittaista raporttia indikaattoritietoineen jo valmisteluprosessin aikana. Kunnanjohtajalla tai viranhaltijoilla voi puolestaan olla tarvetta esitellä esimerkiksi indikaattoreita tai hyvinvoinnin edistämissuunnitelmaa erilaisissa tilaisuuksissa. Käyttäjätunnusten muistaminen voi joskus toimia esteenä tällaiselle työväliseen hyödyntämiselle.

Jotta käyttäjätunnuksia ei tarvitsisi tällaisissa tilanteissa muistaa, työväliseen on luotu *Linkit kertomukseen* -toiminto. **Toiminnon avulla käyttäjä voi lähettää sähköpostitse haluamilleen tahoille suoria internet-linkkejä, joista dokumenttia pääsee katselemaan ilman kirjautumista.**

Klikattuaan *Linkit kertomukseen* -kohtaa käyttäjä voi valita, mihin näkymään hän katseluoikeuden linkittää. Vaihtoehdot ovat samat kuin tulostamisessakin:

1. vain hyväksyttävän asiakirjan näkymä
2. hyväksyttävän asiakirjan näkymä JA indikaattoripaketit (ja käyttäjien mahdollisesti valitsemat trendikuviot)
3. hyväksyttävän asiakirjan näkymä JA indikaattoripaketit (ja käyttäjien mahdollisesti valitsemat trendikuviot) JA pakettikohtaiset sanalliset yhteenvedot

Klikattuaan haluamaansa vaihtoehtoa käyttäjällä on kaksi mahdollista toimintatapaa:

- Käyttäjä painaa haluamansa vaihtoehdon perässä olevaa kirjekuoren kuvaa, jolloin kyseisen näkymän internet-linkki siirtyy suoraan uuteen sähköpostiviestiin. Käyttäjä kirjoittaa viestiin haluamansa vastaanottajat ja saatetekstin ja lähettää viestin.
- Käyttäjä kopioi haluamansa vaihtoehdon alla olevan internet-linkin ja liittää sen esimerkiksi diaesitykseen tai tekee linkin osoitteesta oman suosikkisivustonsa.

Sähköisen hyvinvointikertomuksen kehittämisen tausta

Sähköisen hyvinvointikertomuksen kehittäminen pohjautuu pitkäaikaiseen hyvinvointijohtamisen kehittämistyöhön ja jo 1990-luvulla alkaneisiin hankkeisiin. Keskeisiä vastuutahoja hyvinvointikertomuksen työstämisessä ovat olleet sosiaali- ja terveysministeriö sekä Kansanterveyslaitos ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes (yhdistyneet myöhemmin Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseksi).

Sähköisen hyvinvointikertomuksen työvälinettä on kehitetty 2009 vuodesta alkaen Kaste-ohjelmaan kuuluvissa *Terveempi Pohjois-Suomi*- ja *Kanerva-KASTE*-hankkeissa sekä niiden jatkohankkeissa. Yhteistyötä on tehty ja tehdään ensisijaisesti näihin hankkeisiin kuuluneiden kuntien ja alueiden kanssa, mutta myös muun muassa hankealueen ulkopuolisten kuntien ja alueiden sekä muiden hankkeiden ja valtakunnallisten ja maakunnallisten toimijoiden (kuten Kuntaliiton, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, ministeriöiden, aluehallintovirastojen, sairaanhoitopiirien ja maakuntaliittojen) kanssa.

Tässä kehittämistyön vaiheessa työvälineestä on käytössä versio 0.3. Palautetta ja ideoita työvälineen kehittämiseen liittyen kerätään ensisijaisesti *Terveempi Pohjois-Suomi 2* -hankkeen toimesta. Hanketta hallinnoi Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri.

Yhteystiedot:

Terveempi Pohjois-Suomi 2 -hanke / Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri:

- Sanna Salmela, projektipäällikkö
 - sanna.salmela@ppshp.fi
 - 040 5890 132
- Suvi Helanen, hankesuunnittelija
 - suvi.helanen@ppshp.fi
 - 040 5899 215
- Anttipekka Renfors, tekninen asiantuntija
 - anttipekka.renfors@kansanterveys.info
 - 040 191 5501

Kuntaliitto:

- Anne Sormunen, erityisasiantuntija
 - anne.sormunen@kuntaliitto.fi
 - 050 576 0967

Uusimmat yhteystiedot löytyvät sivulta www.hyvinvointikertomus.fi.